

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE
A MOLDOVEI**

bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1
MD – 2001, Chișinău, Republica Moldova
Tel.: (373 22) 27-14-78
Fax: (373 22) 54-28-23
E-mail: consiliu@asm.md

**ACADEMY OF SCIENCES
OF MOLDOVA**

1, Ștefan cel Mare și Sfânt Ave.
MD – 2001, Chisinau, Rep. of Moldova
Tel.: (373 22) 27-14-78
Fax: (373 22) 54-28-23
E-mail: consiliu@asm.md

Nr. 185-05/7 din 24 mai 2023

**Domnului Sergiu PRODAN
Ministru al Culturii**

Stimate domnule Ministru,

Academia de Științe a Moldovei solicită respectuos examinarea chestiunii privind includerea sediului Academiei de Științe a Moldovei de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1 în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531-XII din 22 iunie 1993 (cu completările ulterioare), prin completarea Capitolului Zona de Centru, compartimentul „Municipiul Chișinău”.

Subiectul a fost discutat în cadrul sesiunii a XI-a a Adunării Generale a AȘM din data de 22 martie 2023.

Hotărârea de a înainta demersul privind includerea sediului AȘM (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 1) în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat în calitate de monument de arhitectură, artă, istorie și valoare memorialistică de importanță națională, construit în anii 1951–1955 după proiectul arhitecților Valentin Mednec și Aleksandr Vedenkin, a fost aprobată unanim.

Anexă: Hotărârea Adunării Generale a AȘM nr. XI/2 din data de 22 martie 2023 (2 file).

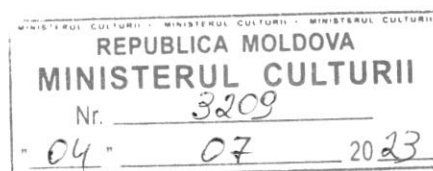
Nota istorică perfectată de dr. hab. Liliana Condraticova (2 file).

Cu respect,

Președinte interimar al AȘM

mem. cor. Svetlana COJOCARU

Executor: dr. hab. Liliana Condraticova
0 22 270313

HOTĂRÂRE

22 martie 2023

Nr. XI/2

mun. Chișinău

Cu privire la înaintarea dosarului de includere a sediului Academiei de Științe a Moldovei în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat

În conformitate cu prevederile punct. 5, punct. 29 subp. 11) și punct. 69 ale Statutului Academiei de Științe a Moldovei, aprobat de Adunarea Generală a AȘM prin Hotărârea nr. I/2 din 24 ianuarie 2019 (cu modificările și completările ulterioare), în cadrul Sesiunii a XI-a a Adunării Generale a AȘM din 22 martie 2023 a fost audiată informația cu privire la sediul Academiei de Științe a Moldovei (Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1) ca monument de istorie, arhitectură, artă și valoare memorialistică, prezentată de dr. hab. Liliana Condraticova, secretar științific general al AȘM.

Ca urmare a examinării informației prezentate despre sediul AȘM de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1 ca monument de istorie, arhitectură, artă și valoare memorialistică, precum și a luărilor de cuvânt, pe marginea acestora, ale membrilor Adunării Generale a AȘM, Adunarea Generală a Academiei de Științe a Moldovei **A CONSTATAT:**

I) Edificiul actual al AȘM a fost construit în anii 1951–1955 după proiectul arhitectului moldovean Valentin Mednec și arhitectul rus Aleksandr Vedenkin. Odată cu fondarea primelor institute de cercetare de tip academic (1946), a Filialei Moldovenești a Academiei de Științe (1947) și a Academiei de Științe (1961) a fost rațională identificarea unei clădiri unde ar fi amplasat sediul Academiei de Științe. Soluționarea problemei privind amplasarea edificiului Academiei de Științe a revenit academicianului arhitect Alexei Șciusev (1873–1949), care în 1947 a elaborat planul de restabilire a Chișinăului. În conformitate cu planul urbanistic general, pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, clădirea AȘM a devenit început de stradă, iar bd. Ștefan cel Mare și Sfânt a devenit axa longitudinală a urbei, unde urmau a fi amplasate cele mai importante edificii.

Clădirea AȘM a fost construită conform principiului de orientare a fațadelor principale pe artera orașului, fațada obținând un aspect monumental grație simetriei compoziției, frontonului ce marca accesul principal în clădire. Sediul AȘM are cinci nivele, iar planul său este în formă de litera „П” din alfabetul chirilic. În axa centrală la parter se află o sală spațioasă de festivități (Sala Azurie). În axă se găsește un rezalit divizat în patru pilaștri, iar la cel de-al treilea nivel se află trei ferestre hexagonale. Sub aceste ferestre se găsesc trei intrări principale. Cel de-al cincilea nivel al clădirii cu ferestre arcuite este colorat în roșu. Construcția este încununată de un parapet perforat și un stâlp decorativ.

O altă orizontală decorativă este brâul ornamentat între primul și cel de-al doilea nivel, inspirat din arhitectura medievală a mănăstirilor din spațiul românesc.

Clădirea posedă valoare istorică, arhitecturală, artistică și memorialistică, fiind unica clădire de acest tip din spațiul actual al Republicii Moldova predestinată unei instituții de tip academic. Valoarea memorialistică a clădirii se datorează basoreliefului acad. Ia. Grosul, primul Președinte al Academiei de Științe, amplasat pe fațada edificiului. O deosebită valoare istorică și memorialistică posedă Sala Mică, îmbrăcată în panouri de lemn și înzestrată cu reliefuri din bronz ai fondatorilor AȘM, membri titulari și membri corespondenți numiți la 2 august 1961, care au format corpul savanților Academiei de Științe a RSSM.

II) Luând în considerare cele menționate, Adunarea Generală a Academiei de Științe a Moldovei HOTĂRĂȘTE:

1. Se ia act de informația prezentată despre sediul AȘM de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1 ca monument de istorie, arhitectură, artă și valoare memorialistică.

2. Dosarul perfectat și Nota istorică privind edificiul Academiei de Științe a Moldovei se va înainta la Ministerul Culturii pentru a include clădirea AȘM în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531-XII din 22 iunie 1993 (cu completările ulterioare), prin completarea Capitolului Zona de Centru, compartimentul „Municipiul Chișinău”, cu sediul Academiei de Științe a Moldovei (Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1) în calitate de monument de arhitectură, artă, istorie de importanță națională, construit în anii 1951–1955 după proiectul arhitecților Valentin Mednec și Aleksandr Vedenkin.

Președinte

Academician Ion TIGHINEANU

Secretar științific general

doctor habilitat Liliana CONDRATICOVA

*Copie
corespunzătoare
originalului*

NOTĂ ISTORICĂ PRIVIND CLĂDIRIA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI, BD. ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT NR. 1

Scurt istoric al Academiei de Științe

În Basarabia, primele cercetări științifice în diferite domenii datează de la finele secolului al XIX-lea cu o deosebită intensitate în perioada interbelică. Primele institute de cercetare de tip academic își fac apariția la 12 iunie 1946, prin activitatea Institutului de Istorie, Limbă și Literatură, precum și a celor șapte sectoare de cercetare, care au format Baza Moldovenească a Academiei de Științe. A urmat, în 1949, reorganizarea Bazei Moldovenești în Filiala Moldovenească a Academiei de Științe a URSS. În a doua jumătate a anilor 1950, RSS Moldovenească era „unica republică din URSS care nu dispunea de o organizație științifică proprie de genul Academiei de Științe”¹, căci primele baze și filiale academice au fost fondate în Ucraina (1918), Belarus (1929), Armenia și Georgia (1932–1933), în țările baltice academii de științe au fost fondate în anii 1941–1946. Începând cu 1951, planează ideea formării Academiei de Științe a RSSM, în 1956 Prezidiul Academiei de Științe a URSS a propus reorganizarea Filialei Moldovenești în Academie. Deja în ianuarie 1957 a fost elaborat un proiect al organigramei Academiei de Științe, iar hotărârile privind crearea Academiei de Științe a RSSM au fost aprobate în decursul anului 1960². În 1961 are loc fondarea Academiei de Științe a RSSM prin reorganizarea Filialei Moldovenești, iar la 3 august 1961 a avut loc prima sesiune științifică a Academiei³.

Clădirea Academiei de Științe de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 1

Până la construirea sediului actual de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 1, între anii 1951 și 1956, Filiala Moldovenească a Academiei de Științe s-a aflat pe str. Alexe Mateevici nr. 85, în clădirea fostului gimnaziu pentru fete, fondat în anul 1892 de baronesa Iulia A. von Gheiking (din anul 2012 clădirea se află în proprietatea Republicii Germane)⁴.

---

¹ *Academia de Științe a Moldovei: evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021)*, Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov; coordonator Liliana Condraticova. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021, p. 45.

² *Academia de Științe a Moldovei: evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021)*, p. 142.

³ *Academia de Științe a Moldovei: evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021)*: Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov; coordonator Liliana Condraticova. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021, 148 p.; *Istoria AȘM*, <https://asm.md/informatii-generale> (consultat 25 august 2021); *Academia de Științe a Moldovei: Istorie și contemporaneitate, 1946–2006* / coord. ed. Demir Dragnev, Ion Iarcuțchi. Chișinău: Știința, 2006; Covarschi Brighida, Jarcuțchi Ion, *Academicieni din Basarabia și Transnistria (a doua jumătate a secolului al XIX-lea)*, Chișinău, 1996; Dragnev Demir, *Etapele evoluției științelor socio-umanistice din Moldova (1946–2016)*, in: *Probleme actuale ale istoriei științei*, Chișinău, 2017, p. 6-34; Dragnev Demir, Manolache Constantin, Xenofontov Ion, *Republica Moldova – 25 de ani. Repere istorice. Istoria științei*, Chișinău, Tipografia Centrală, 2016; Demir Dragnev, Ion Valer Xenofontov, *Crearea și activitatea Bazei Moldovenești de Cercetări Științifice a URSS (1946–1949)*, in: *In memoriam Gheorghe Palade, 1950–2016*, Chișinău, 2018, p. 425-451; *Istoria Academiei de Științe a Moldovei: Documente și materiale. Vol. 1 (1944–1949): Baza Moldovenească de Cercetări Științifice a Academiei de Științe a URSS (în contextul instituționalizării științei din RSS Moldovenească), Partea 1-a: (1944–1947)*, Chișinău, 2018; Manolache Constantin, Xenofontov Ion, *Instituționalizarea științei academice în RSS Moldovenească (1946–1960)*, in: *Akademos*, nr. 1 (40), 2016, p. 16-22; Manolache Constantin, Xenofontov Ion, *Academia de Științe a RSS Moldovenești în perioada 1961–1990. Studiu retrospectiv*, in: *Akademos*, nr. 2 (41), 2016, p. 7-17 ș.a.

⁴ Liliana Condraticova, *Arta metalelor din Basarabia (secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea)*, Chișinău, 2017, p. 272; Daniela Hadei, *Bogăția unui baron german, de IZBELIȘTE la Chișinău*, [on-line] <http://ziarulnational.md/bogatia-unui-baron-german-de-izbeliste-la-chisinau/> (consultat 16 august 2016).

Edificiul actual al AȘM de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 1 dă start arterei principale a urbei, fiind o clădire de valoare istorică, arhitecturală și memorialistică. Majoritatea publicațiilor studiate de până acum se referă preferințial la structura Academiei de Științe, activitatea membrilor titulari și membrilor corespondenți, rapoarte și rezultate științifice, fără a manifesta un interes separat față de sediul AȘM. În calitate de clădire istorică în inima Chișinăului, sediul AȘM cu un parcurs istoric important din mai multe aspecte a suscitat interesul reprezentanților mass-mediei și a unor cercetători din domeniul istoriei și artelor vizuale⁵.

Clădirea AȘM a fost construită în anii 1951–1955 după proiectul arhitectului moldovean Valentin Mednec (care semnase proiectele ca Mednic) și a arhitectului rus Aleksandr Vedenkin⁶. Anul finalizării construcției – 1955 – este încadrat în scuturi reliefate cu cartușe, flankând pe ambele părți fațada principală a edificiului. În fondurile Agenției Naționale a Arhivei (ANA) au fost identificate mai multe informații despre construcția clădirii care este sediul Academiei de Științe a Moldovei din anul construcției, 1955, care au stat la baza notei istorice și conceptului de includere a sediului AȘM în Registrul monumentelor ocrotite de stat⁷.

Soluționarea problemei privind amplasarea edificiului Academiei de Științe a revenit pe seama academicianului arhitect Alexei Șciusev (1873–1949), inițial fiind expusă ideea edificării unui complex destinat în exclusivitate Academiei de Științe, amplasat în cartierul Valea Dicescu din sectorul Centru al orașului Chișinău. Din scrisoarea acad. Alexei Șciusev în adresa tov. T. Troian (vicepreședinte al Sovietului de Miniștri al RSSM) și în adresa arhitectului V. Smirnov (șef al Departamentului pentru Arhitectură pe lângă Consiliul de Miniștri al RSSM), aflăm despre construcția blocului administrativ, arhitectul academician venind cu indicații privind clădirile preconizate Academiei de Științe⁸.

Anii 1945–1953 în arhitectura din RSSM sunt marcați prin elaborarea planurilor generale de reconstrucție și restabilire a orașelor, inclusiv orașul Chișinău. „Planul general de reconstrucție a orașului Chișinău”, inițiat de acad. arhitect Alexei Șciusev a fost revăzut în 1952, clădirea AȘM de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 1 încadrându-se optim în centrul capitalei. Accentul principal al planului urbanistic a revenit clădirii Consiliului de Miniștri (construită în 1964)⁹ și a pieței de aici care formează centrul compozițional (azi clădirea Guvernului și Piața Marii Adunări Naționale). Toate construcțiile pe perimetrul străzii A. Mateevici (fosta Livezilor) până la râul Bâc, de la sediul Academiei de Științe a Moldovei (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 1) până la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 165) deveneau centrul orașului.

⁵ В.Ф. Смирнов, *Градостроительство Молдавии*. Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1975; Hadei Daniela, *Sediul AȘM, clădire pentru Administrația Căilor Ferate*. [on-line] <https://www.ziarulnational.md/sediul-asm-cladire-pentru-administratia-cailor-ferate/> (consultat 13 aprilie 2021); Liliana Condaticova, *Arta metalelor. Portrete de creație ale bijutierilor și meșterilor de artă decorativă*. Iași, 2021; Alina Ostapov, *Elemente decorative în arhitectura „stalinistă” a RSSM de la schiță la realizare*, in: DIALOGICA, 2022, nr. 1, p. 106-118; Alina Ostapov, *Semiotica arhitecturii Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești*, in: „Simpozionul Internațional Monumentul. Tradiție și Viitor”. Ediția XX, Iași, 2019, p. 317-335; Alina Ostapov, Irina Studzinski, *Dominante arhitecturale ale orașului Chișinău edificate în primii ani după cel de-al Doilea Război Mondial*, in: Arta, 2021, nr. 1(AV), p. 69-79.

⁶ *Academia de Științe a Moldovei: evoluție, instituționalizare, personalități* (1946–1961–2021), p. 142.

⁷ Agenția Națională a Arhivelor (ANA), Direcția Arhiva Generală a Arhivei Naționale (DGAN), Fond 3095, inv. 2 nr. d. 1382, Reconstrucția clădirii Sovietului de Miniștri. Note explicative la sarcina de proiectare, 1947.

⁸ ANA, DGAN, F. P-3204, inv. 1, d. 1, Corespondența lui A. V. Șciusev cu Departamentul pentru Arhitectură pe lângă Sovietul de Miniștri al RSSM și al Uniunii Arhitecților din RSSM privind reconstrucția și planificarea orașului Chișinău 1945–1946, f. 11/16 pag.) *pe ștampilă la urmă e scris Cârmuirea pentru Treburile Arhitecturii pe lângă CHK Moldovenești*.

⁹ *Chișinău/ Enciclopedie*. 1984, p. 238.

Este perioada când predomina concepția construcției fațadelor în spiritul neoclasicismului, cu așezare obligatorie de-a lungul liniei roșii ale celor mai importante artere. Acest fapt a condiționat unitatea arhitecturală a edificiilor construite în diferite perioade istorice, formând un ansamblu arhitectural integru. Astfel, clădirea AȘM a devenit început de stradă, iar bd. Ștefan cel Mare și Sfânt a devenit axa longitudinală a urbei, unde urmau a fi amplasate cele mai importante edificii.

Clădirea AȘM a fost construită conform principiului de orientare a fațadelor principale pe artera orașului. Fațada are un aspect monumental grație simetriei compoziției, frontonului ce marchază accesul principal în clădire. În planimetria interioară se ținea cont de principiile simetriei compoziției, toate birourile sunt integrate în jurul sistemului avansat de coridoare. Unele particularități stilistice ale arhitecturii naționale au fost reflectate în decorul fațadei.

Din dosarele de arhivă aflăm că sarcina arhitectural-planimetrică pentru proiectarea la intersecția străzilor Lenin și Svecinaia a clădirii administrative a Comitetului Raional Chișinău și a Comitetului Executiv Raional în orașul Chișinău (căci asta a fost destinația inițială a clădirii), a fost elaborată de Dorfman și la 27 februarie 1952 aprobată de arhitectul-șef al orașului Chișinău F. Naumov. „Teritoriul alocat pentru construirea clădirii administrative este situat pe latura de sud-vest a pieții de paradă, aflată în proiectare, la intersecția străzii Lenin cu pasajul care duce spre bulevardul Muncești. Se acceptă liniile roșii și limitele amplasamentului conform proiectului aprobat de arhitectul-șef al orașului. În prezent, amplasamentul este ocupat de Grădina Publică Ciuflea și este complet liber de construcții. Proiectul construcției trebuie să fie unul individual, ținându-se cont de cerințele și construcția în zonele seismice, conform sarcinii. Înălțimea clădirii trebuie să fie 4-5 etaje cu subsol, cota minimă a cornișei de încoronare de la nivelul trotuarului este de 16,30. Având în vedere importanța dominantă a acestei clădiri în întregul ansamblu al pieței, arhitectura clădirii ar trebui decisă în forme monumentale, care să reflecte natura clădirii administrative – Casa Sovietelor”¹⁰. Arhitectul principal al proiectului a fost V. Mednic și inginerul principal al proiectului – Dulițki.

Edificiul de azi a AȘM a fost dat în exploatare în 1955 și are o exuberantă fațadă ce îi conferă o deosebită eleganță. S-a reușit proiectarea și construcția până în anul 1955, întrucât prin hotărârea CC al URSS și Consiliul de Miniștri al URSS „Cu privire la lichidarea excesului în proiectare și construcție” din 1955 în noile construcții urbane se puna accent pe raționalism, laconism, sunt renegate principiile estetice, edificarea construcțiilor se baza pe simplitate, funcționalitate, rentabilitate și cerințe înalte față de aspectul artistic.

Menționăm în context că pe strada principală a capitalei, care începe cu sediul AȘM, regăsim mai multe clădiri monumentale: sediul Curții de Conturi de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 69 (inițial Ministerul Industriei Ușoare a RSSM); sediul Procuraturii Generale de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 73 (anterior Ministerul Industriei Alimentare); clădirea actualului Teatru Național „Mihai Eminescu” de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 79); cinematograful Patria „Emil Loteanu” de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 103), precum și alte clădiri de pe alte străzi din oraș¹¹.

Arhitectura acestui edificiu era dictată de autorități, care impunea de a rezolva arhitectura clădirii în forme monumentale, care reflectă natura clădirilor administrative ale epocii. În

¹⁰ ANA, DGAN, F 3095, inv. 2, d. 1443, Construcția clădirii Comitetului Raional Chișinău și a Comitetului Executiv Raional din orașul Chișinău, pe străzile Lenin și Svecinaia. Documente de aprobare a sarcinii de proiectare, 30 f.

¹¹ Alina Ostapov, *Elemente decorative în arhitectura „stalinistă” a RSSM de la schiță la realizare*, in: Dialogica, revista de studii culturale și literatură, 2022, nr. 1, p. 106-118.

rezolvarea compoziției fațadelor era necesar să se obțină expresivitatea maximă a imaginii unei clădiri publice. Aflăm din dosarele vremii că arhitectura ar trebui să fie simplă, concisă și, în același timp, bogată și convingătoare. Este posibilă utilizarea stâlpilor, pilaștrilor și așa mai departe. În interpretarea detaliilor, o atenție deosebită trebuie acordată măiestriei și priceperii în utilizarea motivelor arhitecturii populare și artei aplicate. Frontonul clădirii are prezentată emblema de stat a Republicii Moldova (care după 1991 a înlocuit vechea stemă a RSSM). Partea inferioară a frontonului conține o placă cu o linie zigzagată sub care, pe centru, se află un feston (ghirlandă de sărbătoare). Fațada principală, din proiectul elaborat în martie 1952, era încununată de mici frontoane laterale. De ambele părți laterale se află câte un obelisc similar frontonului central. Sub această compoziție se află o placă dreptunghiulară cu ornament de linie zigzag. Conform proiectului din anul 1954, pe părțile laterale, de colț ale clădirii, se află scuturile cu cartușe, lateral decorate cu două vrejuri suspendate, iar centrat este anul 1955. Aspectul monumental este reprezentat prin îmbinarea pilaștrilor și coloanelor atât pe fațada principală, cât și pe cele laterale. Capitelul pilastrului este decorat cu un ornament floral, flancat de două volute, dedesubt se află două festoane cu ciucuri, care conțin struguri de viță-de-vie (conform proiectului sunt fructe de măr). Partea inferioară prezintă motive fitomorfe aranjate ritmic. Conform proiectului, partea centrală avea un aspect bogat și prin poziționarea a patru pilaștri la porticul central, pe partea superioară a cărora se afla câte o sculptură (de la stânga la dreapta): mecanizatorul, învățătoarea, muncitorul și colhoznica (sculpturi care nu au fost realizate odată cu transferul în această clădire a AȘM)¹².

De fapt, construcțiile de tip „stalinist”, în care se încadrează și sediul AȘM, reprezintă într-o oarecare măsură o remodelare a arhitecturii clasice realizată în spiritul autorităților sovietice¹³. Masivitatea edificiilor „staliniste” se datorează dezvoltării pe orizontală, cu echilibrare pe verticală prin intermediul coloanelor și pilaștrilor. Schițele arhitecților reprezintă mai multe elemente arhitecturale decorative, unele dintre ele păstrate și actualmente, conferind o deosebită eleganță centrului istoric al Chișinăului anume prin executarea la superlativ a acestor „fațade de parade”. Foarte decorative, ele integrează însemne heraldice, motive fitomorfe, florale, geometrice abstractizate, adesea împrumutate din ornamentele covoarelor tradiționale basarabene¹⁴ și descoperite ca urmare a cercetărilor realizate pe mai multe elemente arhitecturale: fronton, cornișă, antablament, parapet, accent al intrării principale, coloane, pilaștri, ancadramentele ferestrelor etc. Aceste elemente tradiționale au fost adesea însă distorsionate, stilizate în ideea angajării politicului, situație la care a fost supus în acea vreme, de exemplu, și portul tradițional popular.

Clădirea Academiei de Științe a Moldovei are cinci nivele, planul este în formă de litera „П” („P”) din alfabetul chirilic. În axa centrală la parter se află o sală spațioasă de festivități, denumită în prezent „Sala Azurie” (Sala Mare sau sala principală), care rămâne a fi una dintre cele mai spațioase și bogate săli predestinate mediului academic pentru desfășurarea activităților importante.

În axă se găsește un rezalit divizat în patru pilaștri, iar la cel de-al treilea nivel se află trei ferestre hexagonale. Sub aceste ferestre se găsesc trei intrări principale. Următoarele trei etaje

¹² Alina Ostapov, *Elemente decorative în arhitectura „stalinistă” a RSSM de la schiță la realizare*, in: *Dialogica*, 2022, nr. 1, p. 106-118; Alina Ostapov, *Semiotica arhitecturii Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești*, in: „Simpozionul Internațional Monumentul. Tradiție și Viitor”. Ediția XX, Iași, 2019, p. 317-335.

¹³ Alina Ostapov, *Elemente decorative în arhitectura „stalinistă” a RSSM de la schiță la realizare*, in: *Dialogica*, 2022, nr. 1, p. 106-118.

¹⁴ Alina Ostapov, *Semiotica arhitecturii Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești*, in: „Simpozionul Internațional Monumentul. Tradiție și Viitor”. Ediția XX, Iași, 2019, p. 317-335.

construite din piatră albă de calcar sunt individualizate prin pilaștri cu capiteluri, cu elemente decorative caracteristice arhitecturii sovietice. Deasupra lor sunt plasate medalioane rotunde. Cel de-al cincilea nivel al clădirii cu ferestre arcuite a fost colorat în roșu. Construcția este încununată de un parapet perforat și un stâlp decorativ. O altă orizontală decorativă este brâul ornamentat între primul și cel de-al doilea nivel, inspirat din arhitectura medievală a mănăstirilor din spațiul românesc.

Pe lângă cele mai importante săli din incinta AȘM, deopotrivă cu „Sala Azurie”, se număra „Sala Argintie”, „Sala Aurie” și „Sala Mică”. După punerea în funcțiune a clădirii, în perioada președenției acad. V. Jucenko, Sala Mică de ședințe de la etajul doi a fost îmbrăcată în panouri de lemn și înzestrată cu reliefuri din bronz ale fondatorilor AȘM, membri titulari și membri corespondenți numiți la 2 august 1961, care au format corpul inițial al savanților Academiei de Științe a RSSM.

Menționăm că prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al RSSM din 1 august 1961, din rândul oamenilor de știință și cultură au fost numiți 24 de membri ai Academiei: 11 membri titulari – chimistul Anton Ablov, matematicianul Vladimir Andrunachievici, economistul Vasili Cervinski, agronomul Prokofi Dvornikov, istoricul Iachim Grosul, inginerul Boris Lazarenko, chimistul Gheorghe Lazurievski, poetul Andrei Lupan, biologii Iacob Prinț și Aleksei Spassky, lingvistul și istoricul literar Iosif Vartician) și 13 membri corespondenți (inginerul Gheorghe Cealii, lingvistul Nicolae Corlăteanu, agronomii Ion Dicusar și Anatoli Kovarski, biologii Lazar Dorohov, Constantin Moraru și Mihail Iaroșenko, economistul Nikolai Frolov, chimistul Iuri Lealikov, inginerul Iuri Petrov, geograful Makari Radul, istoricul și filologul Eugeniu Russev și oenologul Petru Ungureanu)¹⁵. În acest context, Sala Mică a AȘM posedă o certă valoare memorialistică, aducându-se recunoștință primilor cercetători care au stat la temelia Academiei de Științe a Moldovei.

Valoarea memorialistică a clădirii rezidă și în faptul că pe fațada clădirii este instalat basorelieful acad. Iachim Grosul (1912–1976), primul Președinte al Academiei de Științe, începând cu anul 1956, pe când conducea Filiala Moldovenească a Academiei de Științe, apoi în perioada 2 august 1961 – 9 iunie 1976, deja în calitate de președinte al acesteia¹⁶.

O altă capodoperă artistică este amplasată între etajul unul și doi al clădirii – un panou decorativ de ceramică „Fizica” (4×3 m, lut, email), autor celebrul ceramist Nelly Sajin, în coautorat cu reputatul ceramist Vlad Boldoceanu (1956–2004). Compoziția decorativ-modulară monumentală „Fizica” ce decorează interiorul Academiei de Științe a fost realizată în anul 1982.

Concluzionăm că sediul AȘM de pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 1 posedă valoare istorică, fiind unica clădire de acest tip predestinată unei instituții de tip academic, este sediul AȘM începând cu anul 1955. AȘM rămâne un veritabil centru al personalităților notorii din republică, numele și faptele cărora au fost inscripționate în memoria urmașilor.

Este bine de luat aminte că primele decenii postbelice se caracterizează prin transformare culturală multilaterală, întrucât sistemul ideologic comunist a subordonat artele în scopul educării populației în spiritul sovietic. Astfel, arhitectura a devenit reprezentarea vizuală a puterii politice sovietice, fiind una din principalele manifestări ale acesteia. Astăzi, edificiile postbelice

---

¹⁵ *Membrii Academiei de Științe a Moldovei: Dicționar. 1961–2006*. Chișinău: Știința, 2006; *Academia de Științe a Moldovei: Academicieni și membri corespondenți / Academy of Sciences of Moldova: Academicians and Corresponding Members*, /resp. de ed. Constantin Manolache. Chișinău, 2015; *Academia de Științe a Moldovei: evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021): Album enciclopedic*. Chișinău, 2021.

¹⁶ Liliana Condraticova, *Arta metalelor. Portrete de creație ale bijuteriilor și meșterilor de artă decorativă (a doua jumătate a secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea)*, Iași, 2021.

ale Moldovei sovietice sunt contrastante față de arhitectura ce a urmat, fiind caracteristice și recunoscute prin multiplele sale decorațiuni (coloane și pilaștri, elementele decorative, situate pe frontoane etc.), printre care sediul Academiei de Științe a Moldovei ocupă un loc aparte. Aceste edificii reprezintă arhitectura realist-socialistă, esteticul cărora exprimă mesajul ideologic al politicului. Este important, totuși, de a sublinia măiestria arhitecților și specialiștilor din domeniu, care, deși ghidați de politic, îmbină cu pricepere doctrina comunistă și practica arhitecturală, creând opere cu aspect monumental, care astăzi au ajuns un adevărat simbol cultural al perioadei¹⁷. Valoarea arhitecturală și artistică a sediului AȘM rezultă din coloane, pilaștri, stilul arhitectural, brâul moldovenesc care împrejmuieste clădirea, decorația Sălilor principale de la parter. Per ansamblu, toate aceste elemente creează premise pentru includerea sediului AȘM în Registrul monumentelor ocrotite de stat. De altfel, în acest Registru marea majoritate a monumentelor au fost incluse grație inițiativei AȘM, a secțiilor de studiere a monumentelor de artă, arhitectură și istorie, care se aflau în structura AȘM¹⁸.

În ședința din 22 martie 2022, membrii Adunării Generale a AȘM au susținut și aprobat unanim propunerea de a înainta la Ministerul Culturii al Republicii Moldova *Nota informativă pentru modificarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat*, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993 (cu completările ulterioare) și completarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat la Capitolul Zona de Centru, compartimentul „Municipiul Chișinău” cu următoarea poziție: clădirea Academiei de Științe a Moldovei, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 1; anii construcției 1951–1955; monument de arhitectură, artă, istorie de importanță națională, clădire de valoare memorialistică; construită după proiectul arhitecților Valentin Mednec și Aleksandr Vedenkin.

* Nota istorică a fost realizată în baza publicațiilor și documentelor de arhivă disponibile de dr. hab. în studiul artelor, dr. hab. în istorie Liliana Condraticova, secretar științific general al AȘM.

* * Nota istorică este completată de schițe de proiect din fondurile Agenției Naționale a Arhivelor, precum și de fotografii realizate de subsemnata, care ilustrează exteriorul și interiorul clădirii AȘM, Sălile AȘM cu cele mai importante detalii.

Date de contact:

0 69965832

E-mail: condraticova.asm@gmail.com

---

¹⁷ Alina Ostapov, *Decorațiuni ale edificiilor realist-socialiste din orașul Chișinău*, in: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. 5, 22 februarie 2022. Iași – Chișinău, 2022, p. 82.

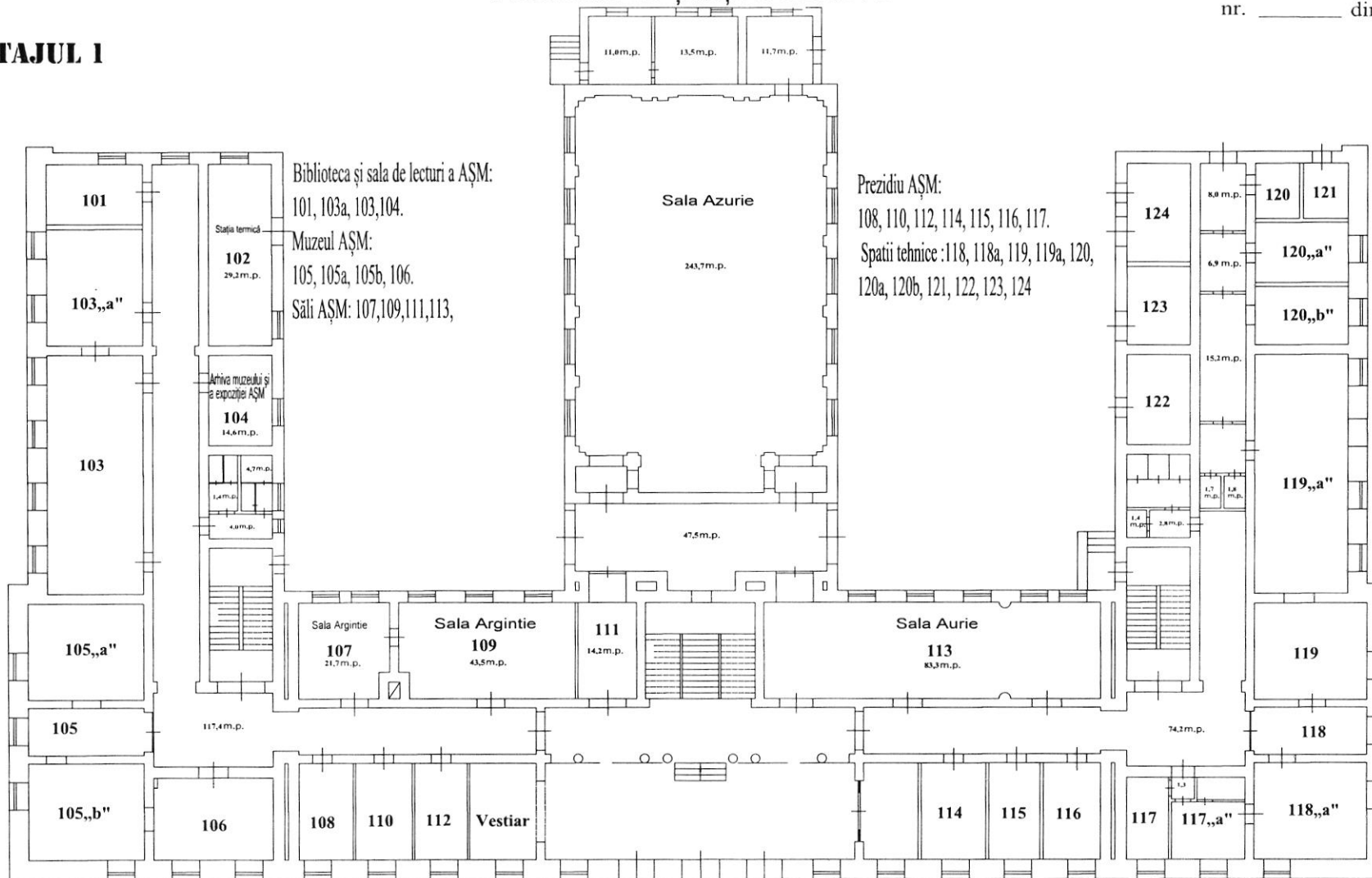
¹⁸ După 1961, în cadrul Institutului de Istorie a fost deschis Sectorul de Etnografie și Studiul Artelor, reorganizat în anul 1969 în Secția de Etnografie și Studiul Artelor. În 1969 este format Sectorul Studiul Artelor, completat, în 1976, cu Sectorul Monumentelor de Istorie și Cultură, devenit un centru de referință în studierea arhitecturii din RSS Moldovenească. În 1998, a fost format Institutul de Istoria Artelor a AȘM, cunoscut și ca Institutul Studiul Artelor, care, după procesul de optimizare din anul 2006, a intrat în componența Institutului Patrimoniului Cultural, trecut din 2018 în subordinea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, iar prin Hotărârea Guvernului din 13 iulie 2022 – în subordinea Ministerului Culturii.

Schema de amplasare

Academia de științe a Moldovei

nr. _____ din _____ 2018

ETAJUL 1

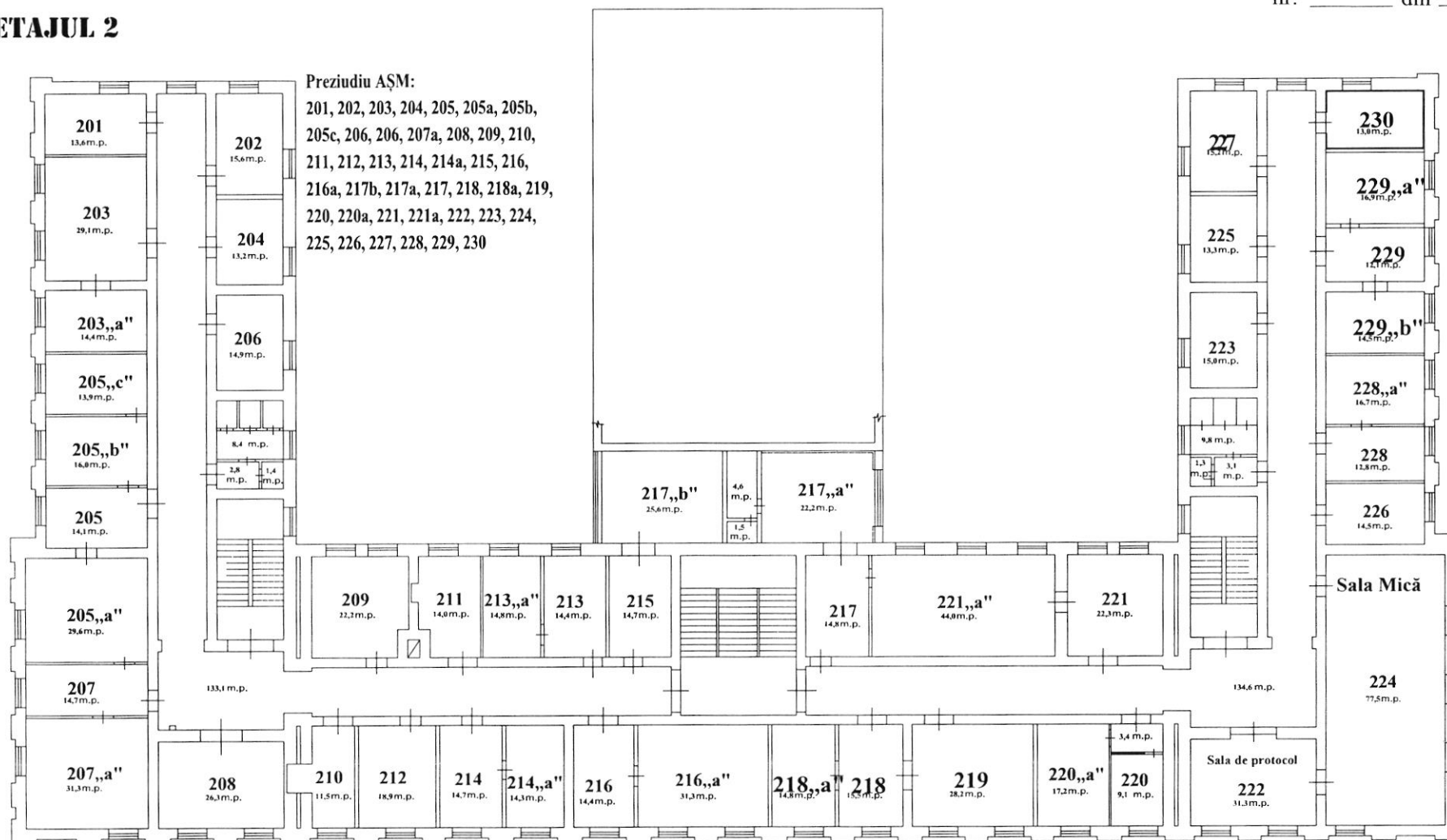

Schema de amplasare

Academia de științe a Moldovei

nr. _____ din _____ 2018

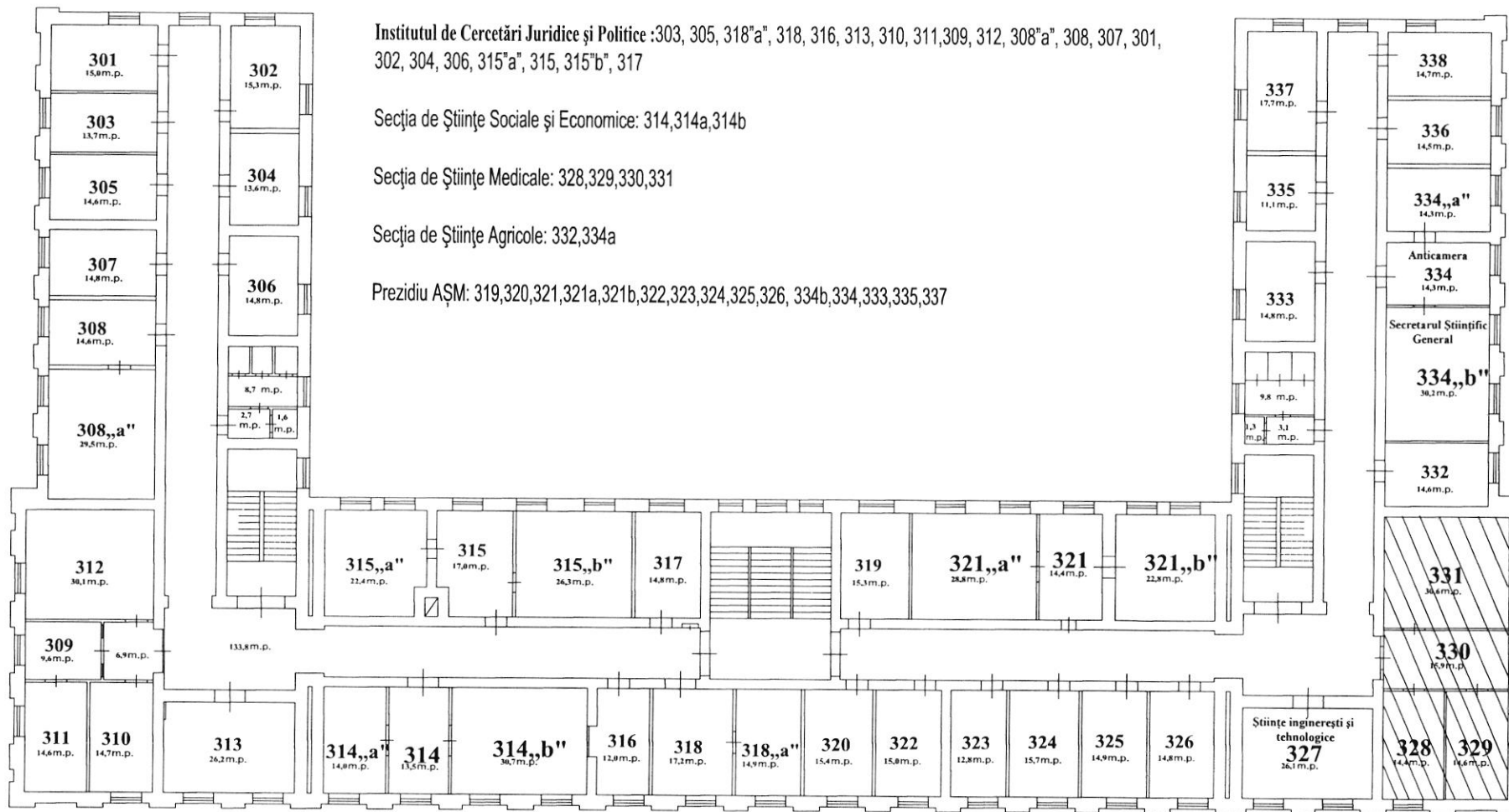
ETAJUL 2

ETAJUL 3

Schema de amplasare
Academia de științe a Moldovei

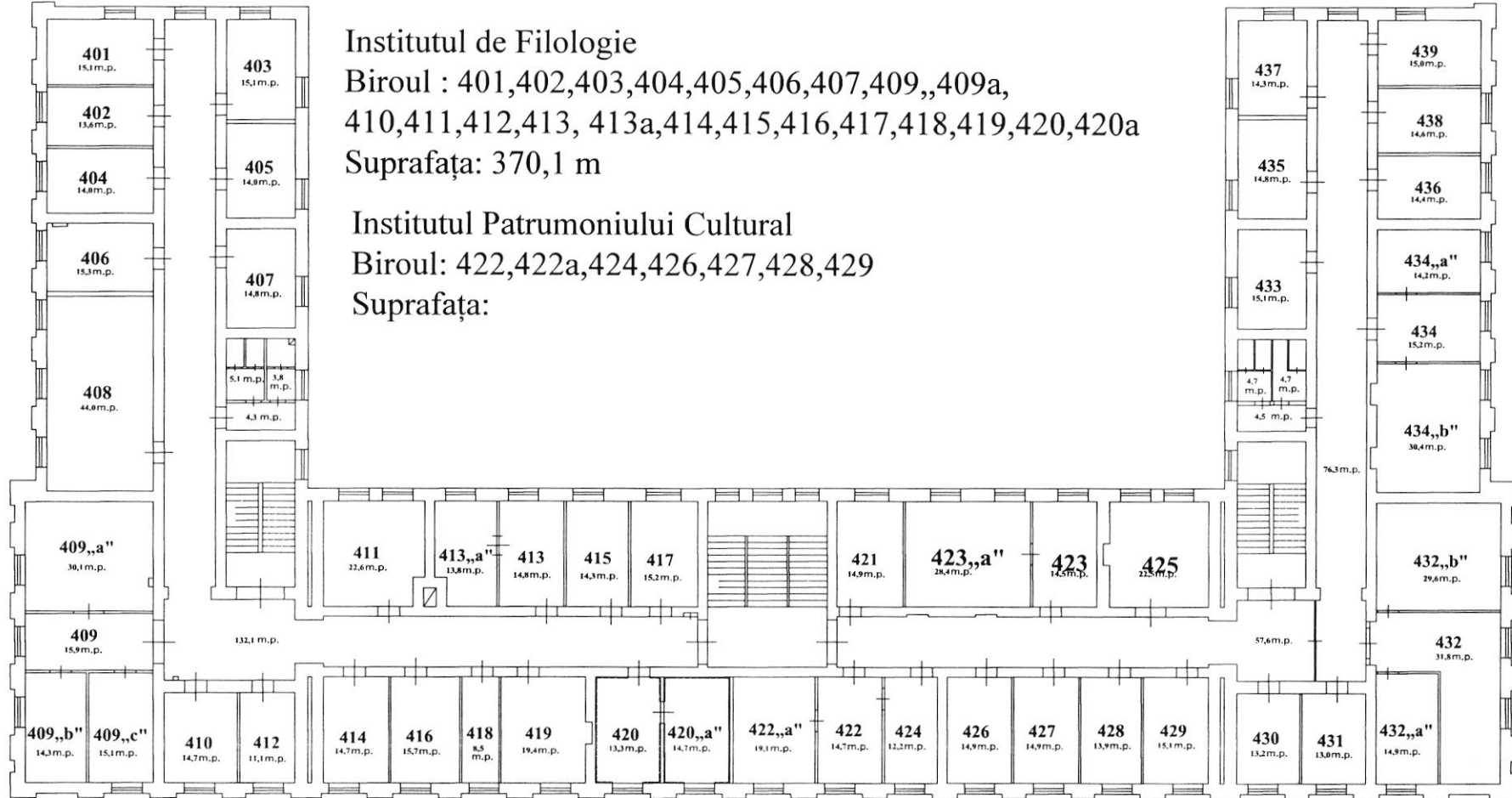
nr. _____ din _____ 2018

ETAJUL 4

Schema de amplasare
Academia de științe a Moldovei

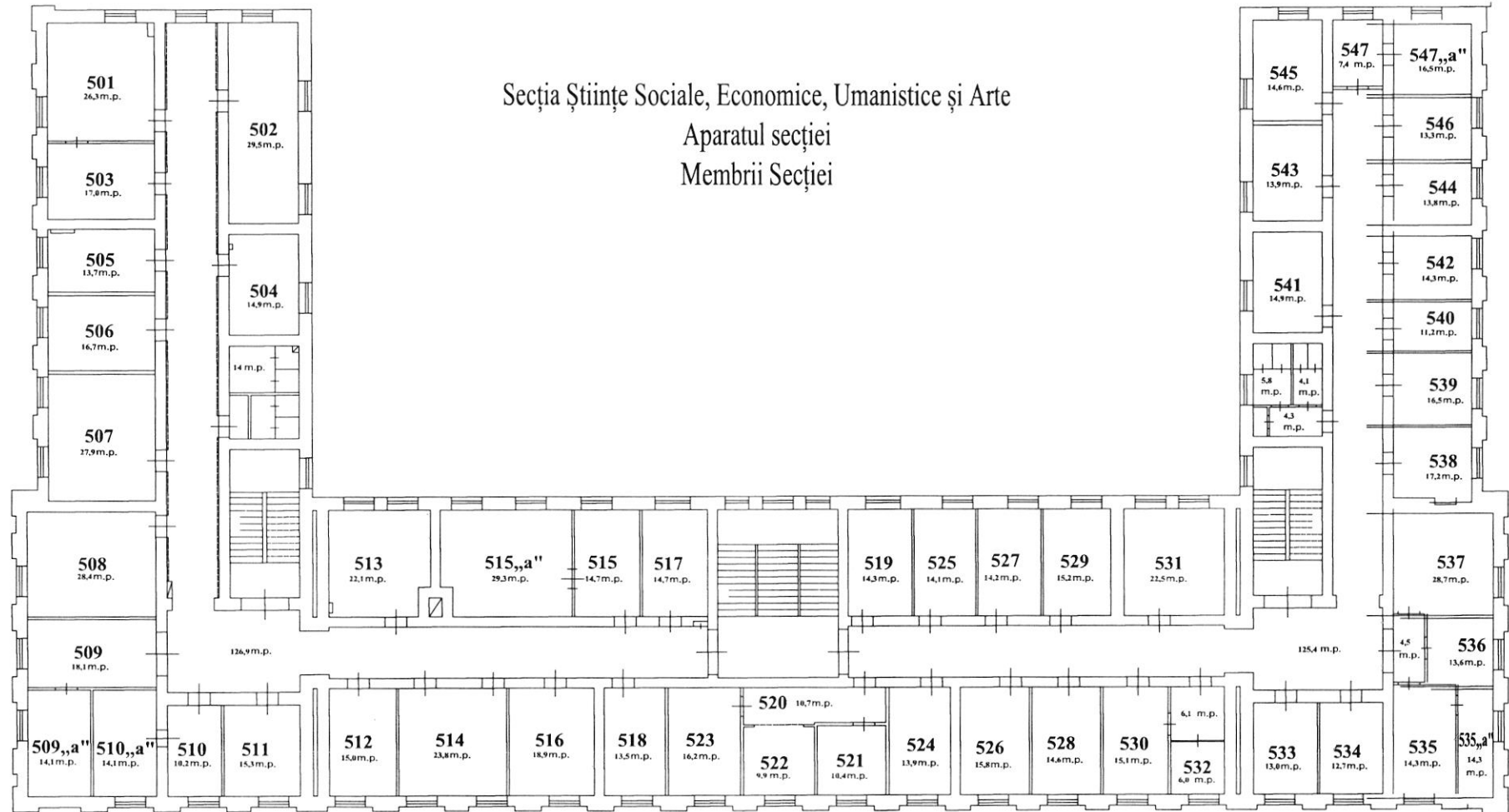
nr. _____ din _____ 2018

ETAJUL 5

Schema de amplasare

nr. _____ din 2018

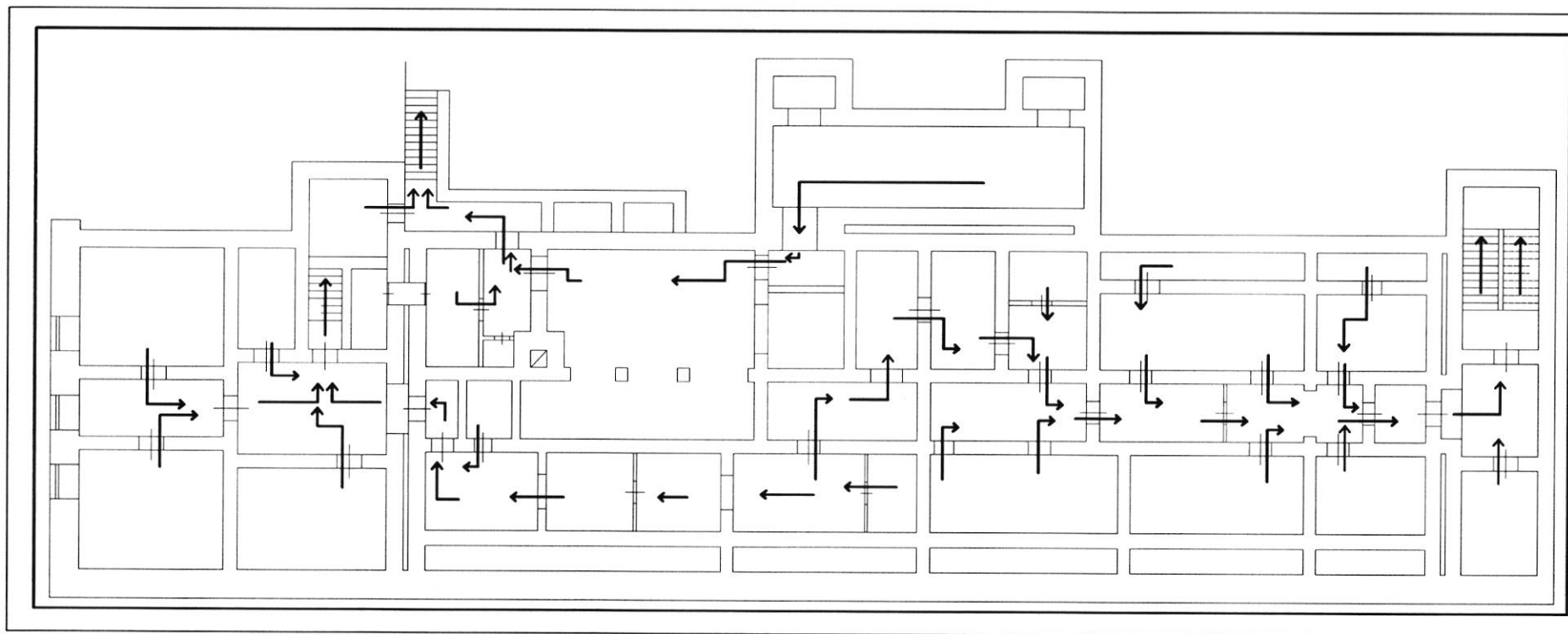
APROB

Mihai VIERU
Vicepreședinte al A.Ș.M.

"__" februarie 2011

Schema planului

de evacuare a personalului din subsolul imobilului A.S.M., bd. Stefan cel Mare si Sfint, 1

Elaborat: Specialist principal al Directiei Logistica: O. Procopciuc ts.27-00-24
Specialist principal al Directiei Logistica: V. Cojucari ts.27-40-33

Coordonat: Seful Directiei Logistica a CSSDT al A.S.M.

M. SIMON

AGENȚIA RELAȚII FUNCiare ȘI CADASTRU
OFICIUL CADASTRAL TERITORIAL CHIȘINĂU, FILIALA Î.S. "CADASTRU"

CERTIFICAT

Data eliberării **25.08.2012**

Prin prezenta, se confirmă că la data eliberării prezentului certificat, în Registrul bunurilor imobile există următoarele înscrisuri valabile referitoare la bunul imobil și drepturile asupra lui.

Registrul bunurilor imobile 0100104124

Capitolul

A,B (Verificat , 24.08.2010)

Deschis

29.04.1999

Subcapitolul I. Bunul imobil

1.0 Bunul imobil Teren
Numărul cadastral 0100104.124
Adresa mun. Chișinău, sect. Centru bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1
Modul de folosință Pentru construcții
Suprafața 0.5767 ha
Tipul hotarelor generale

1.1 Bunul imobil Construcție
Numărul cadastral 0100104.124.01
Adresa mun. Chișinău, sect. Centru bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1
Modul de folosință Construcție de cultură și agrement
Suprafața 2025.6 m.p.

1.2 Bunul imobil Construcție
Numărul cadastral 0100104.124.02
Adresa mun. Chișinău, sect. Centru bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1
Modul de folosință Depozit
Suprafața 259.5 m.p.

1.3 Bunul imobil Construcție
Numărul cadastral 0100104.124.03
Adresa mun. Chișinău, sect. Centru bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1
Modul de folosință Construcție
Suprafața 165.4 m.p.

1.4 Bunul imobil Construcție
Numărul cadastral 0100104.124.04
Adresa mun. Chișinău, sect. Centru bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1
Modul de folosință Construcție
Suprafața 9.1 m.p.

Subcapitolul II. Dreptul de proprietate asupra bunului imobil

2.1 Bunul imobil 0100104.124
Cota parte 1.0
Proprietarul Republica Moldova
Domiciliul / Sediul
Temeiul înscrisurii Legea Cadastrului bunurilor imobile nr. 1543-XIII din 25.02.1998
Data înregistrării 02.03.1999

2.2 Bunul imobil 0100104.124.01
0100104.124.02
0100104.124.03
0100104.124.04
Cota parte 1.0
Proprietarul Republica Moldova
Domiciliul / Sediul
Temeiul înscrierii Legea Cadastrului bunurilor imobile nr. 1543-XIII din 25.02.1998
Data înregistrării 02.03.1999

Subcapitolul III. Grevarea drepturilor patrimoniale

Partea I. Alte drepturi reale.

3.1.2 Tipul grevării Gestione economică
Obiectul grevării Bunul imobil :
0100104.124.01
0100104.124.02
0100104.124.03
0100104.124.04
indicat în subcapitol II la nr. 2.2:
Temeiul înscrierii Decizia Primăriei Nr. 3/74 din 28.01.1999 (68v/99)
Termenul / Condiția -
Suma
Titularul grevării / Solicitantul Academia de Științe a Moldovei Î.S.
Domiciliul / Sediul mun. Chișinău, sect. Centru, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt , 1/
Însemnări
Data înregistrării 02.03.1999

3.1.3 Tipul grevării Folosință
Obiectul grevării Bunul imobil :
0100104.124
indicat în subcapitol II la nr. 2.1:
Temeiul înscrierii Titlu de autentificare a dreptului deținătorului de teren Nr. 01001040124 din
26.04.2010 (0100/12/98588)
Termenul / Condiția -
Suma
Titularul grevării / Solicitantul Academia de Științe a Moldovei Î.S.
Domiciliul / Sediul mun. Chișinău, sect. Centru, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt , 1/
Însemnări
Data înregistrării 02.08.2012

Partea II. Notări.

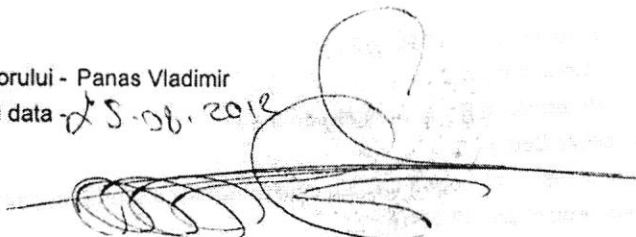
Nu sunt înscrieri

Interdicții.

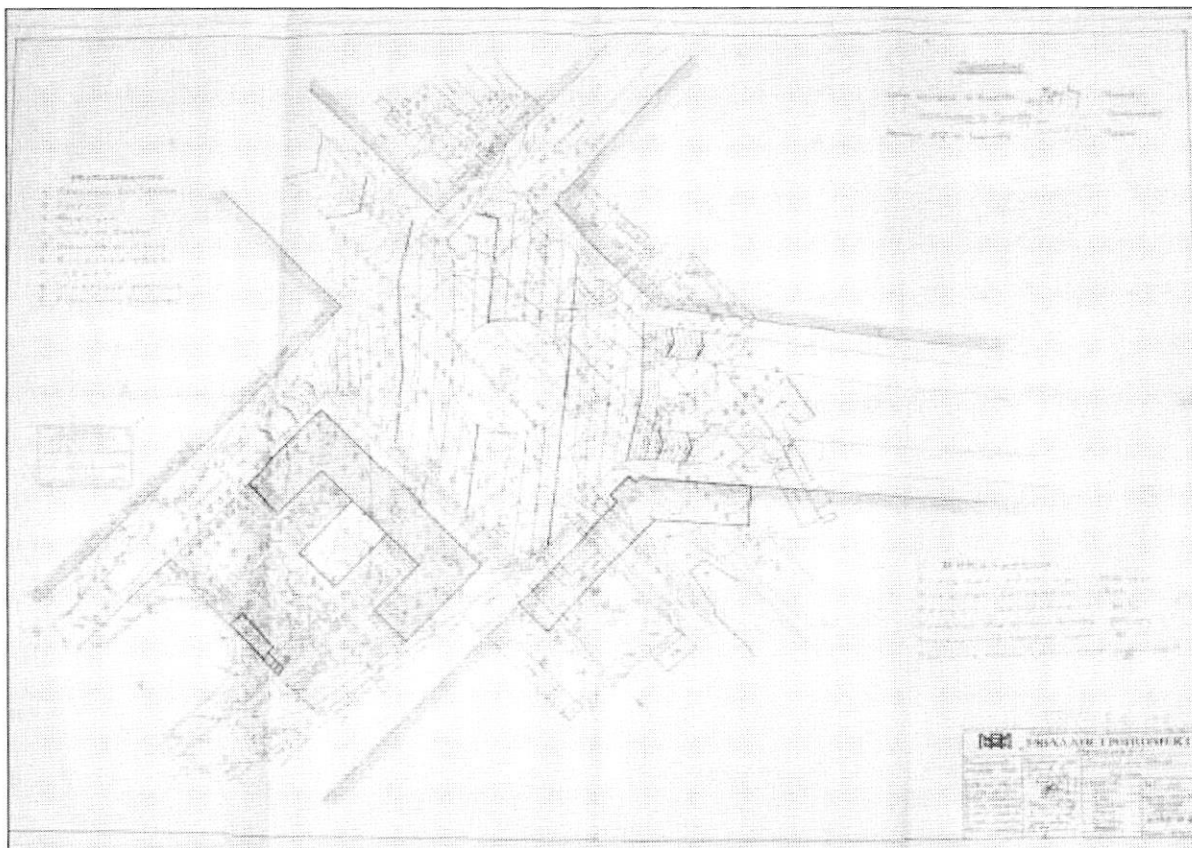
Nu sunt înscrieri

Numele, prenumele registratorului - Panas Vladimir

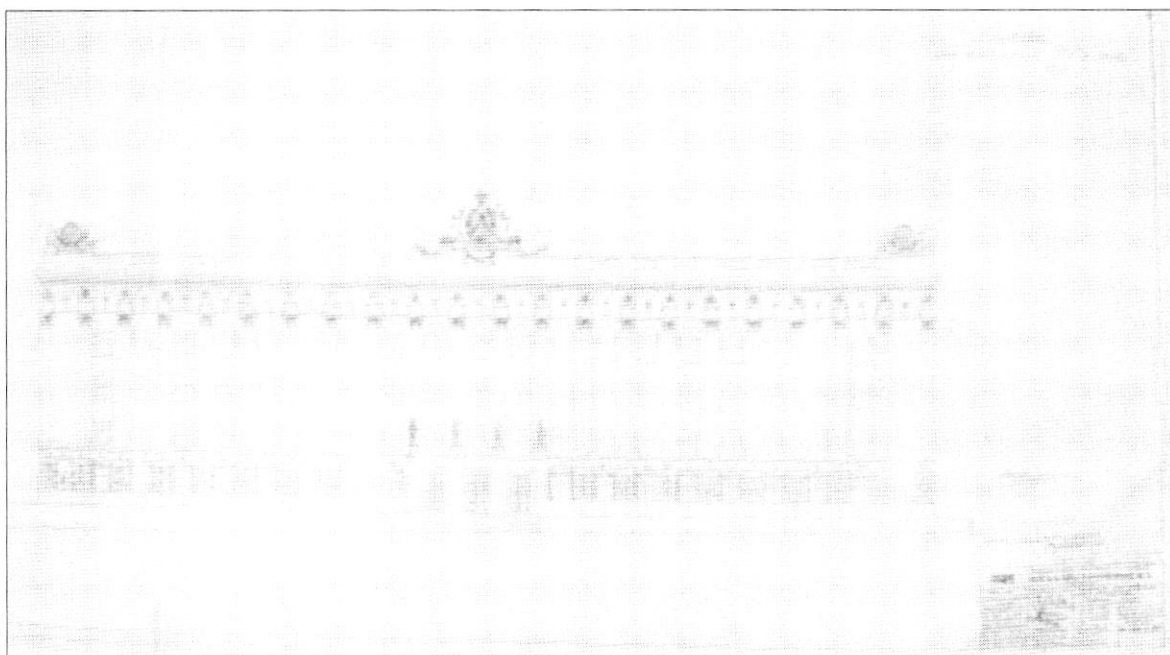
Semnătura, ștampila și data 25.08.2012

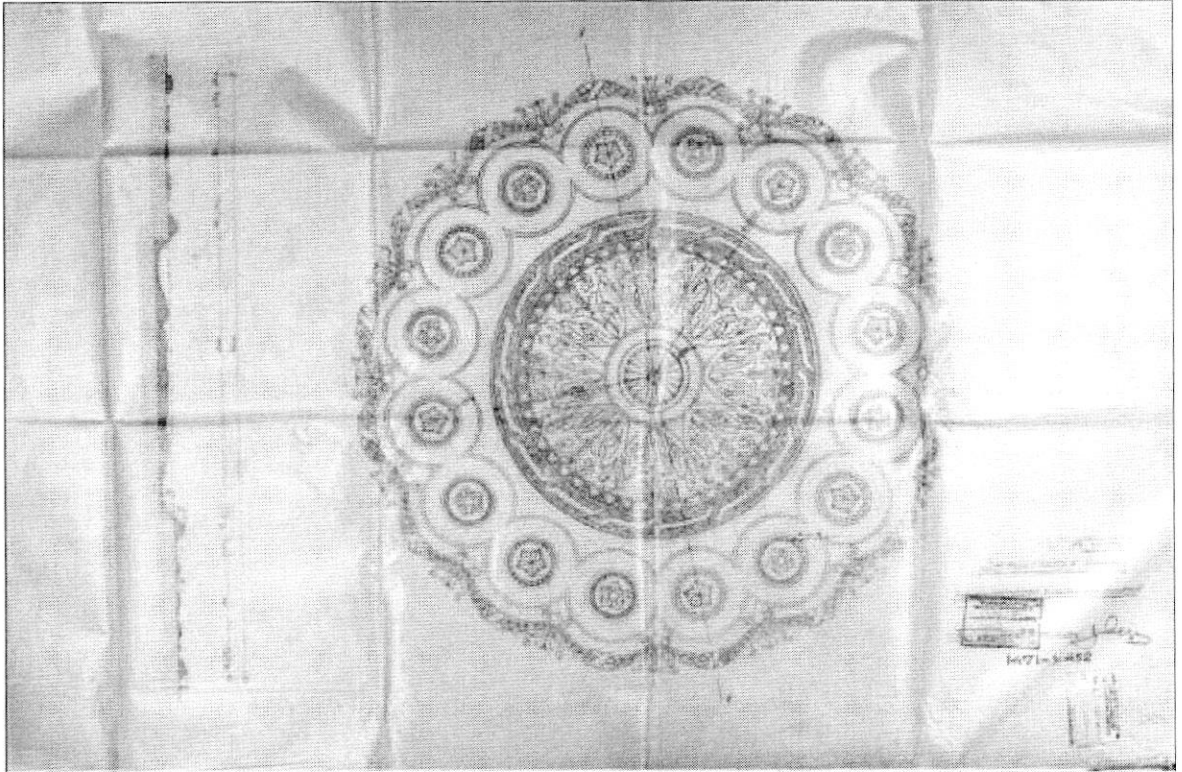
**FOTOGRAFII, SCHIȚE DE PLAN, DETALII
ALE CLĂDIRII AȘM DE PE BD. ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT, 1**

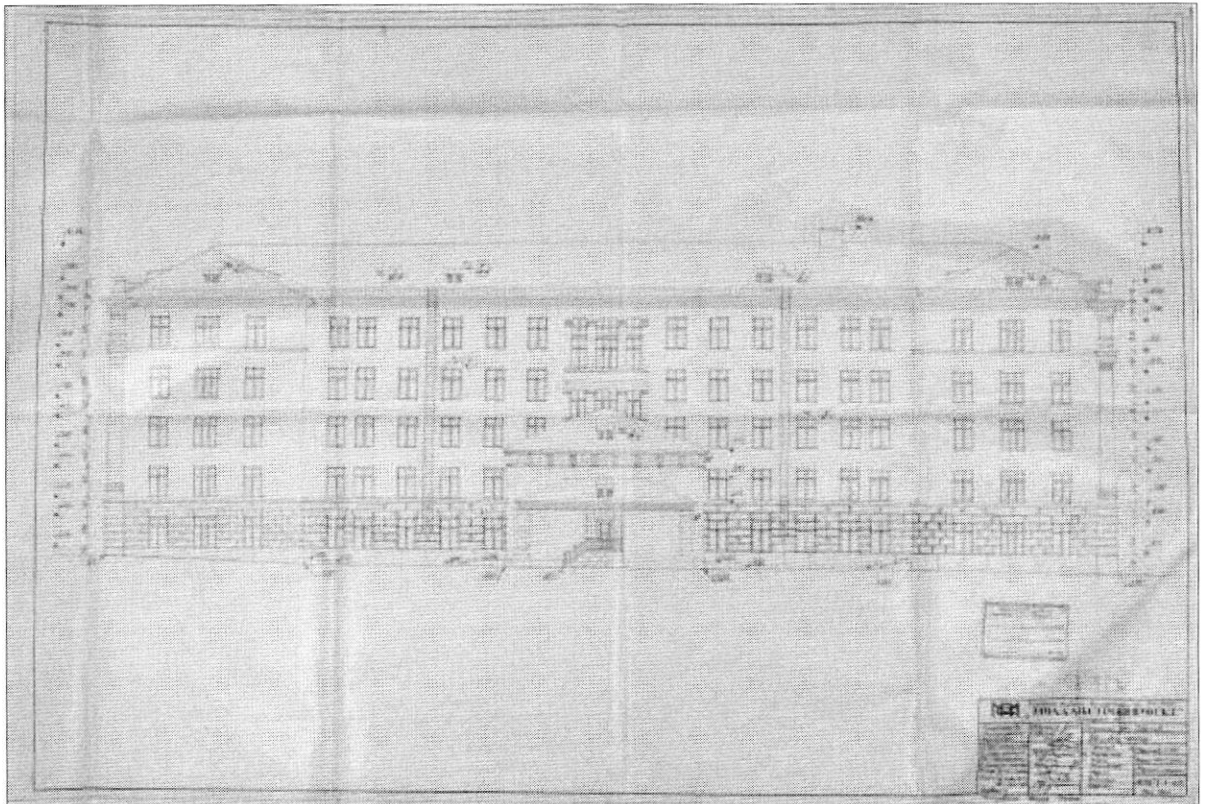
Planul general, martie 1952, Agenția Națională a Arhivelor

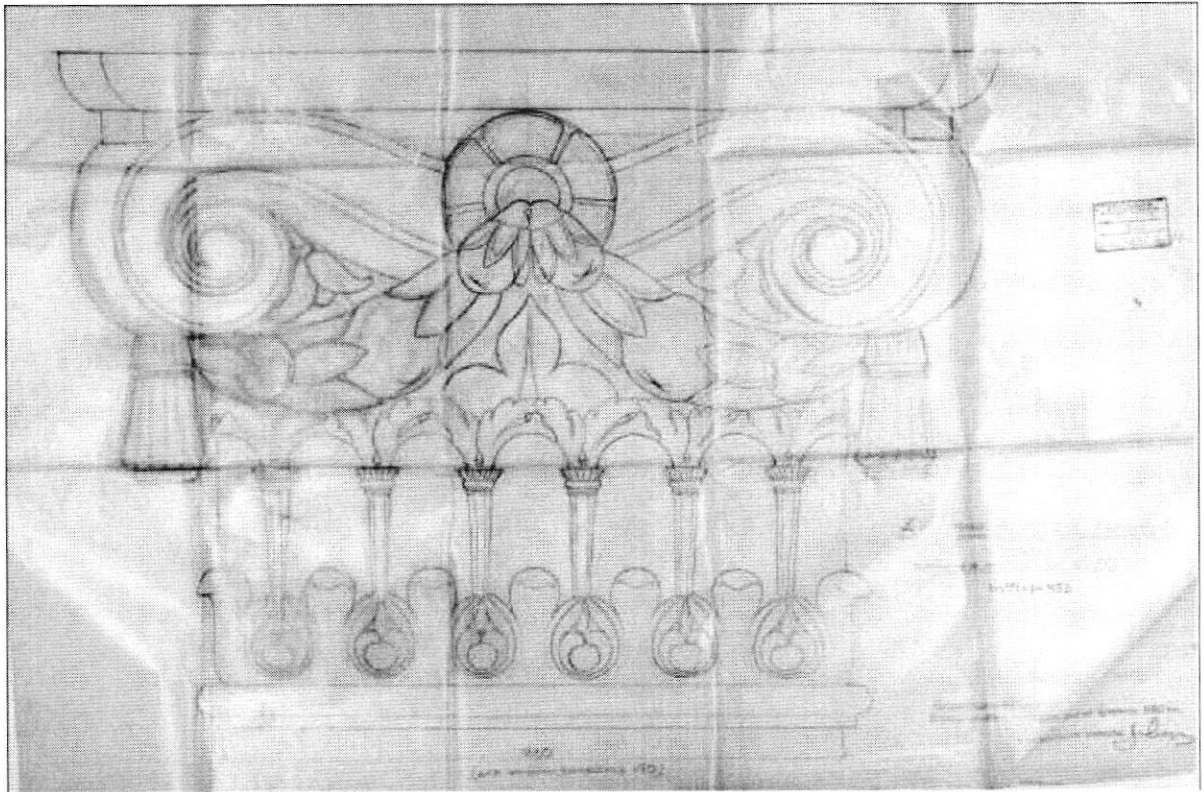
Fațada principală, mai 1952, Agenția Națională a Arhivelor

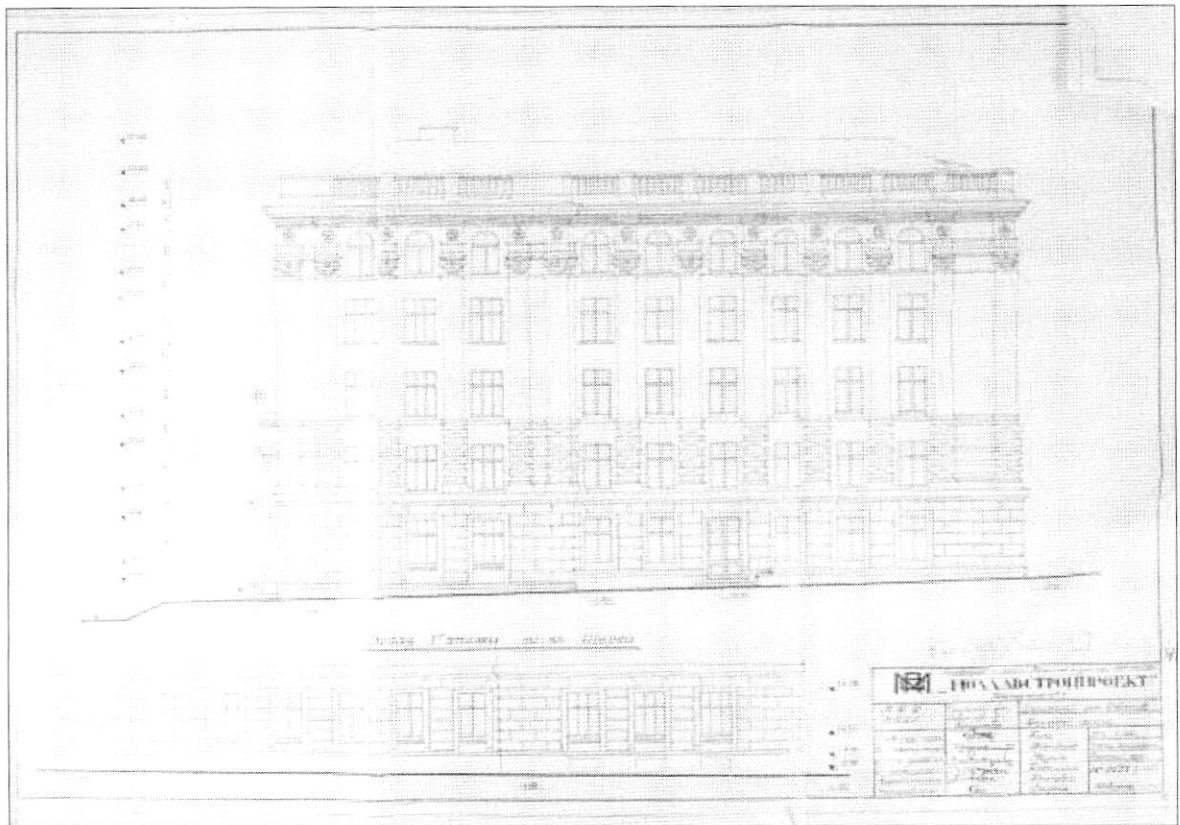
Rozeta de tavan a Sălii Mari, Agenția Națională a Arhivelor

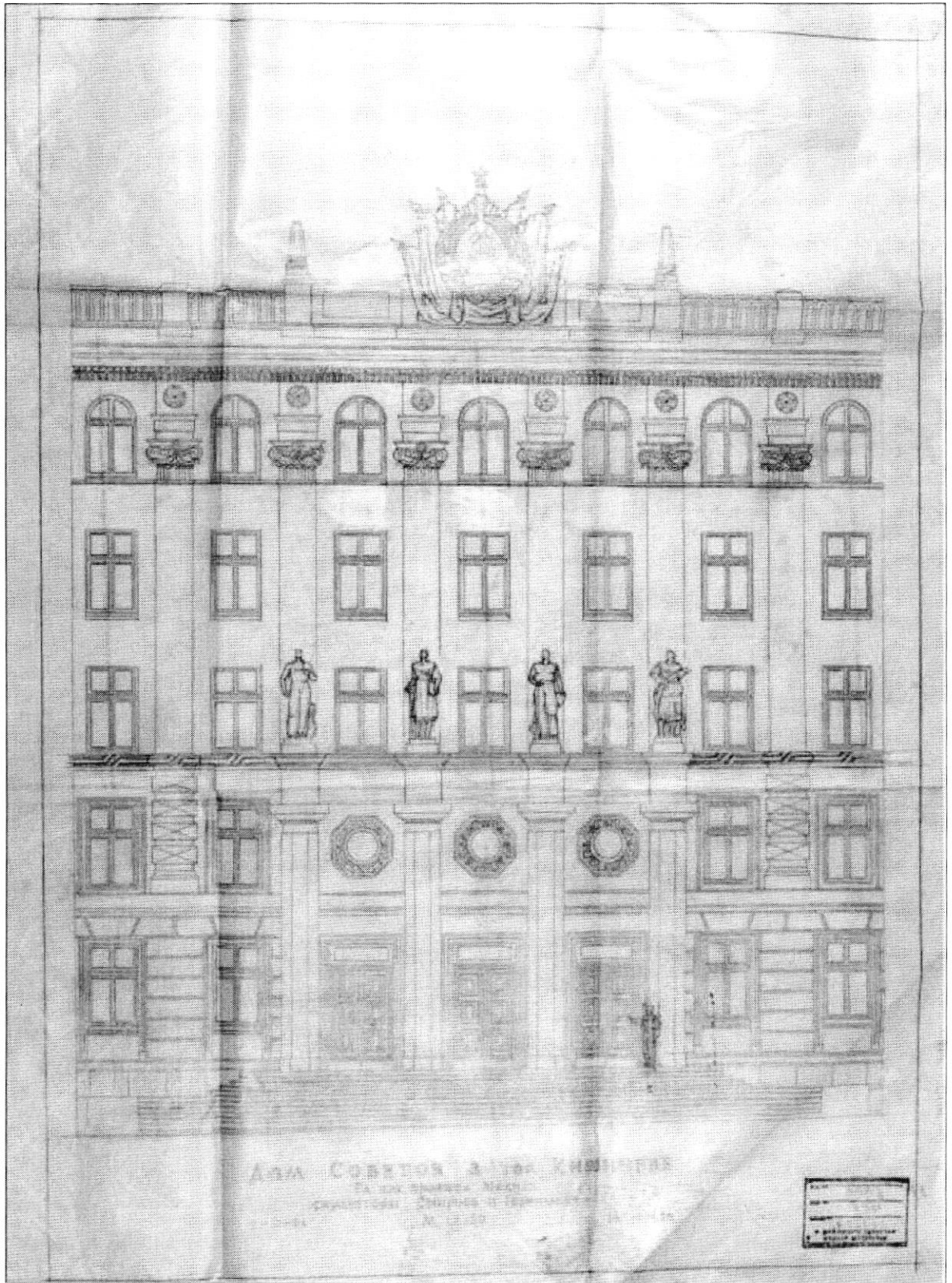
Fațada din curte, mai 1952, Agenția Națională a Arhivelor

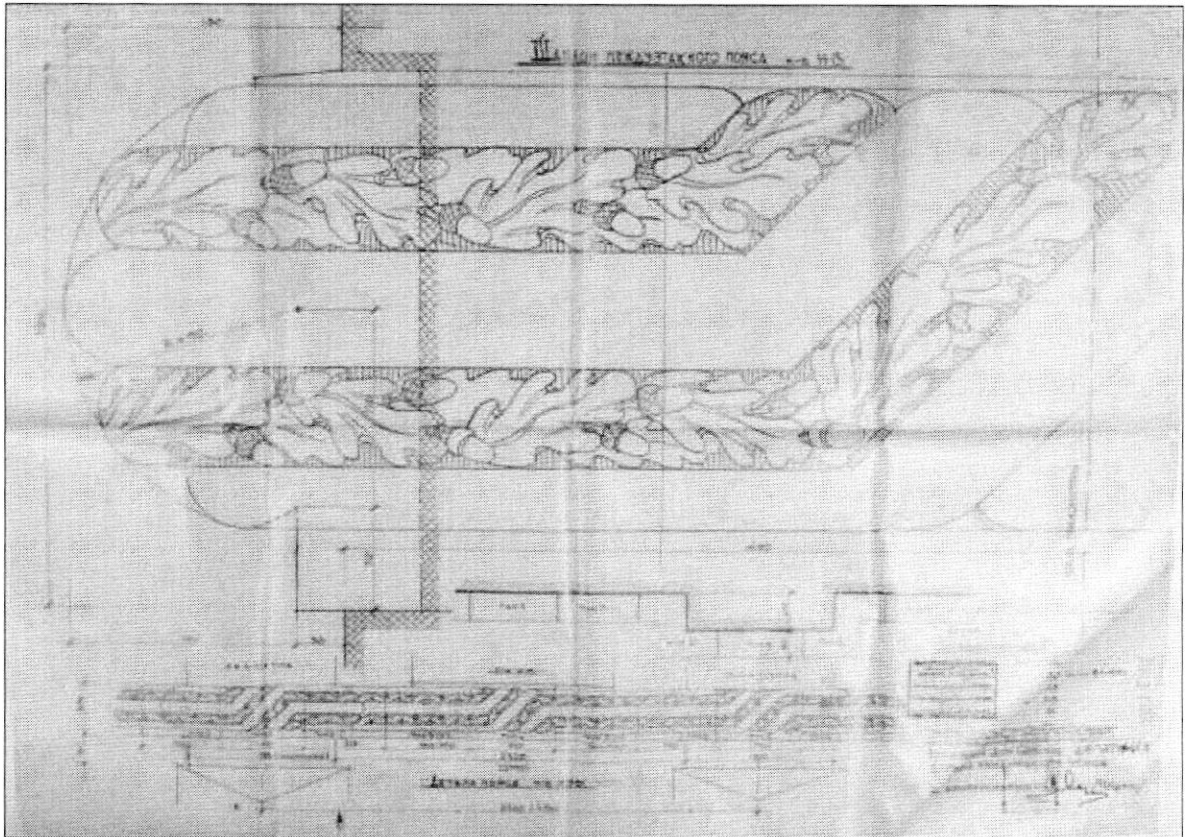
Capitelul pilastrului, Agenția Națională a Arhivelor

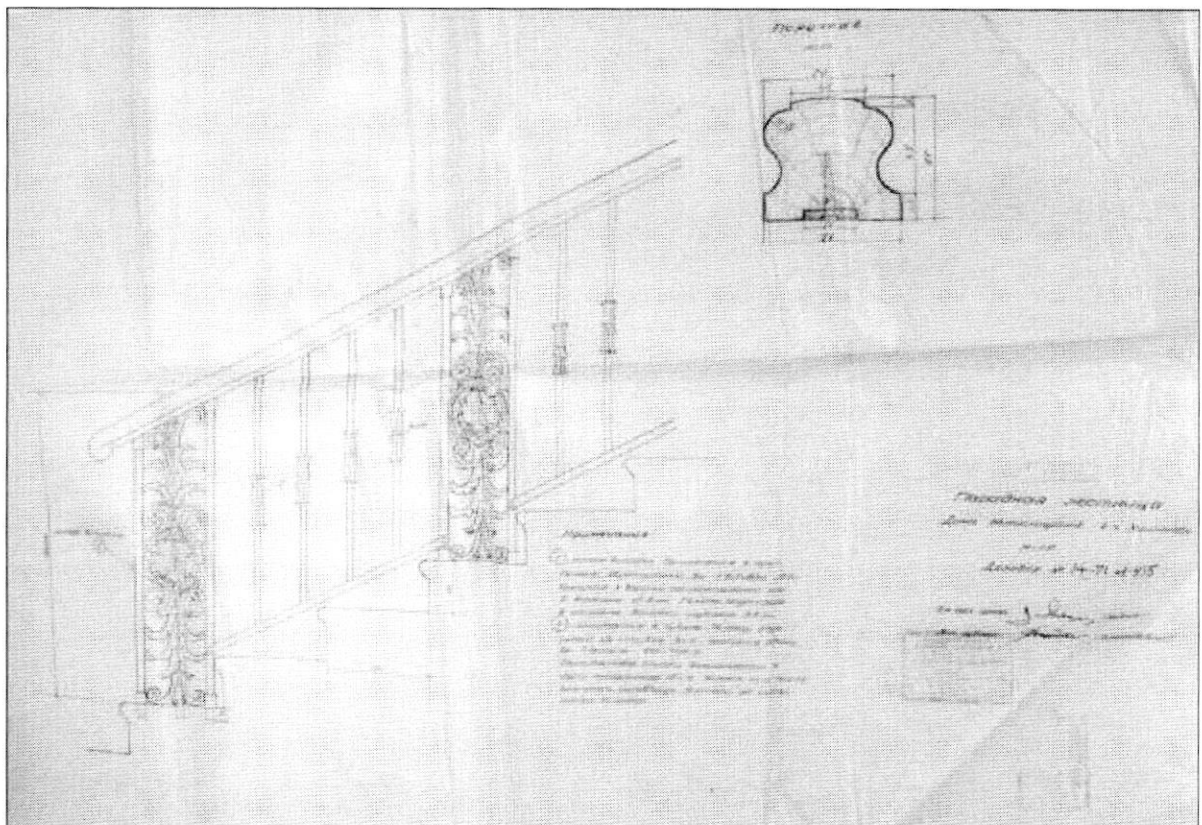
Fațada laterală, februarie 1953, Agenția Națională a Arhivelor

Intrarea principală, martie 1954, Agenția Națională a Arhivelor

Brâul dintre centura de etaje, detaliu, Agenția Națională a Arhivelor

Scara de paradă, detaliu, Agenția Națională a Arhivelor

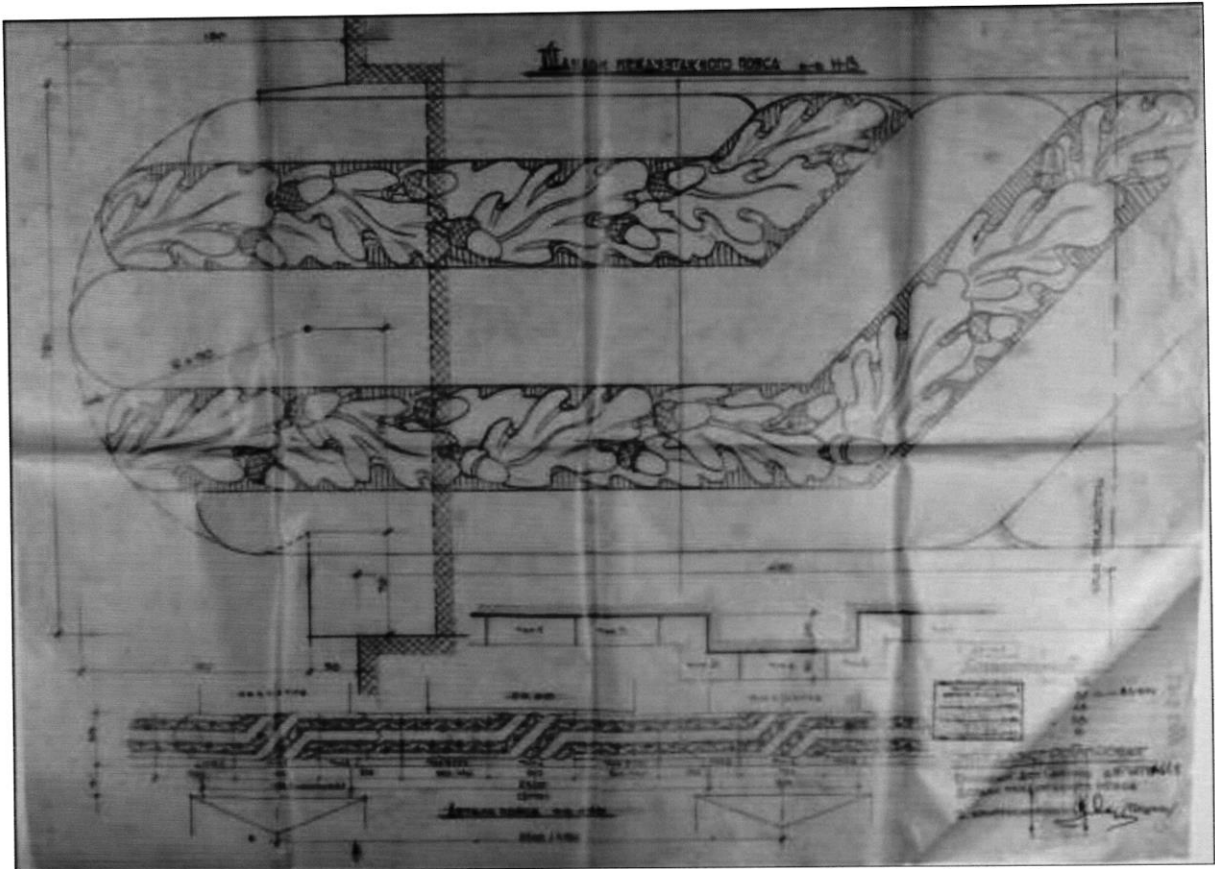

Clădirea AȘM în proces de construcție

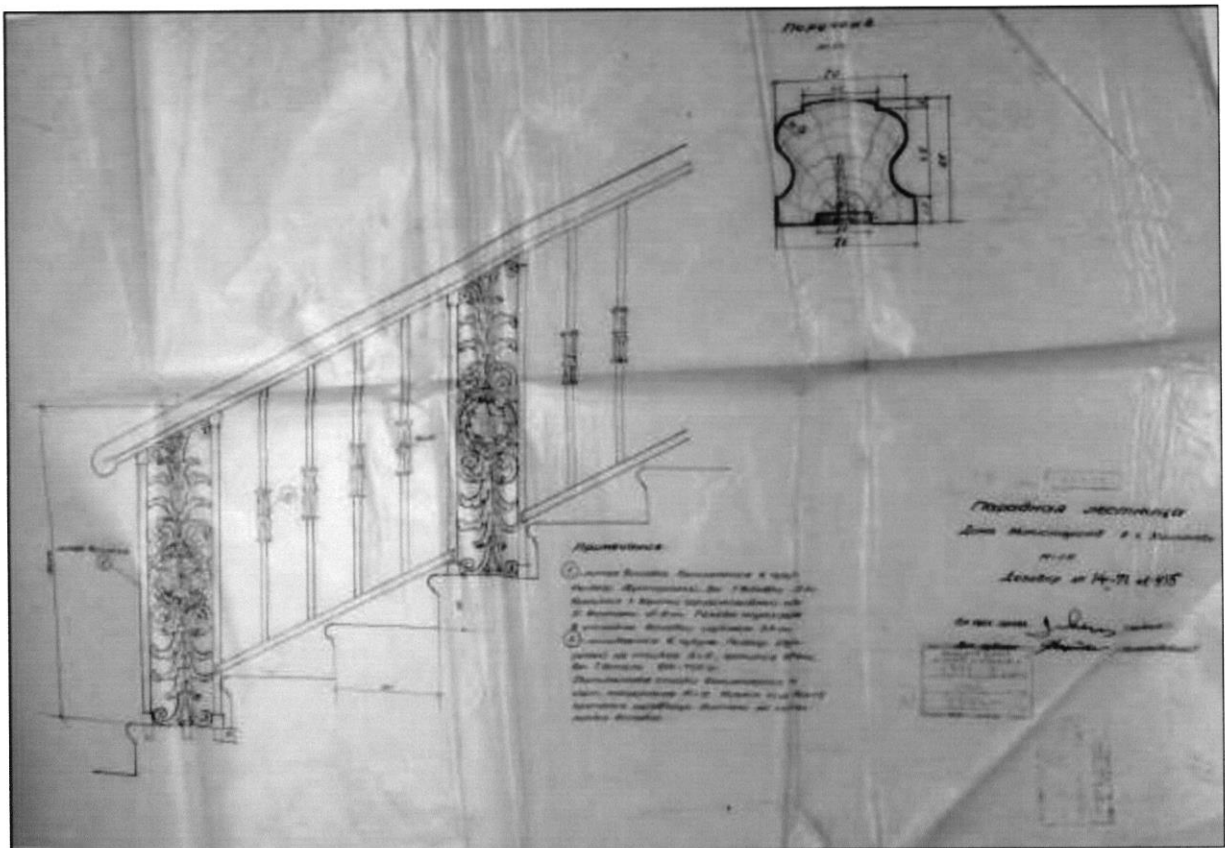

Clădirea AȘM în proces de construcție

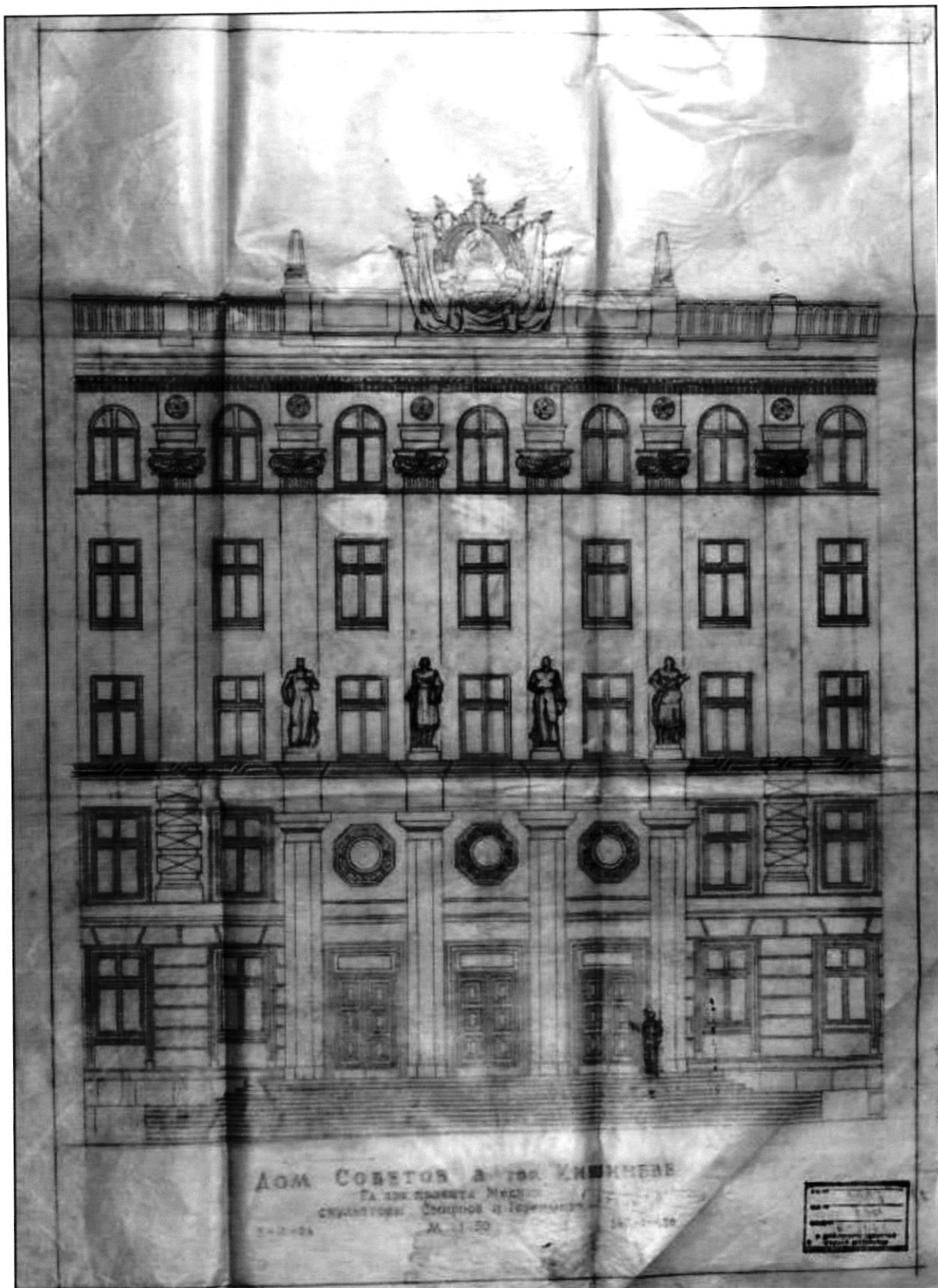

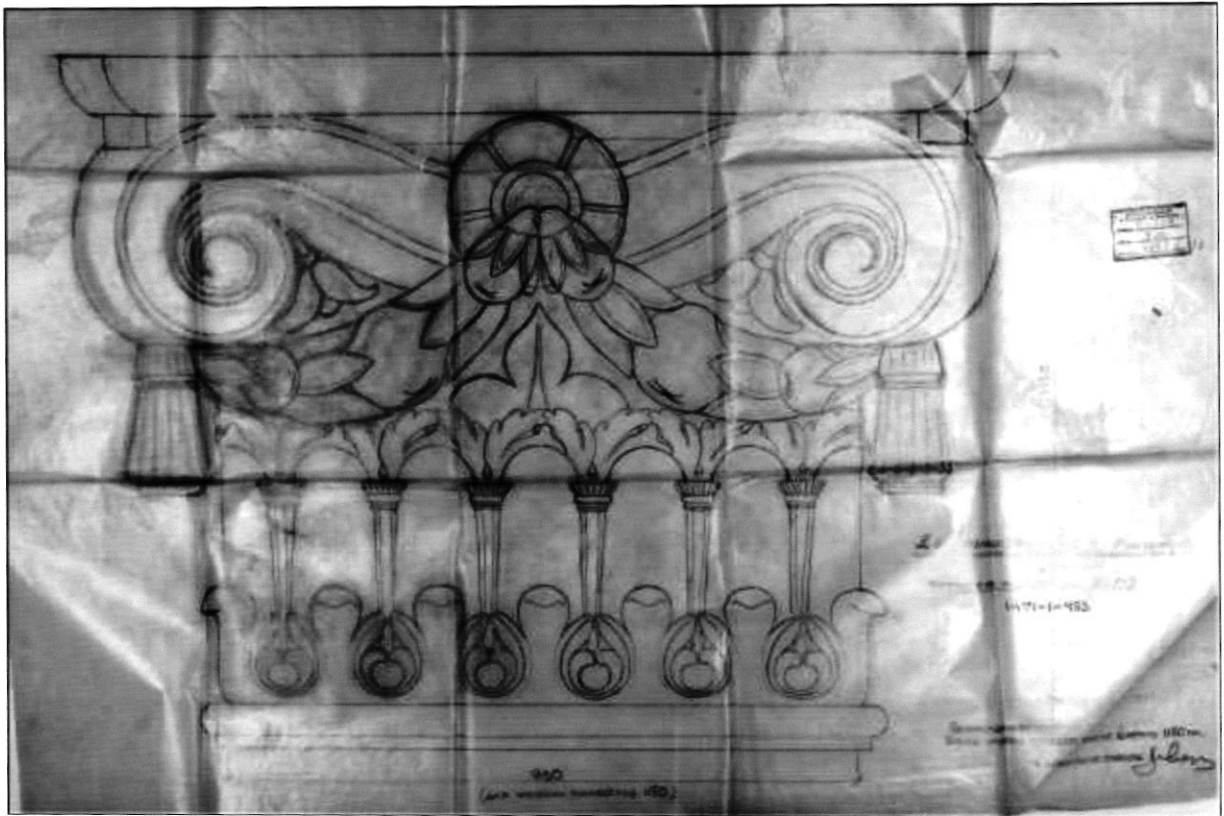
Brâul dintre centura de etaje, detaliu, Agenția Națională a Arhivelor

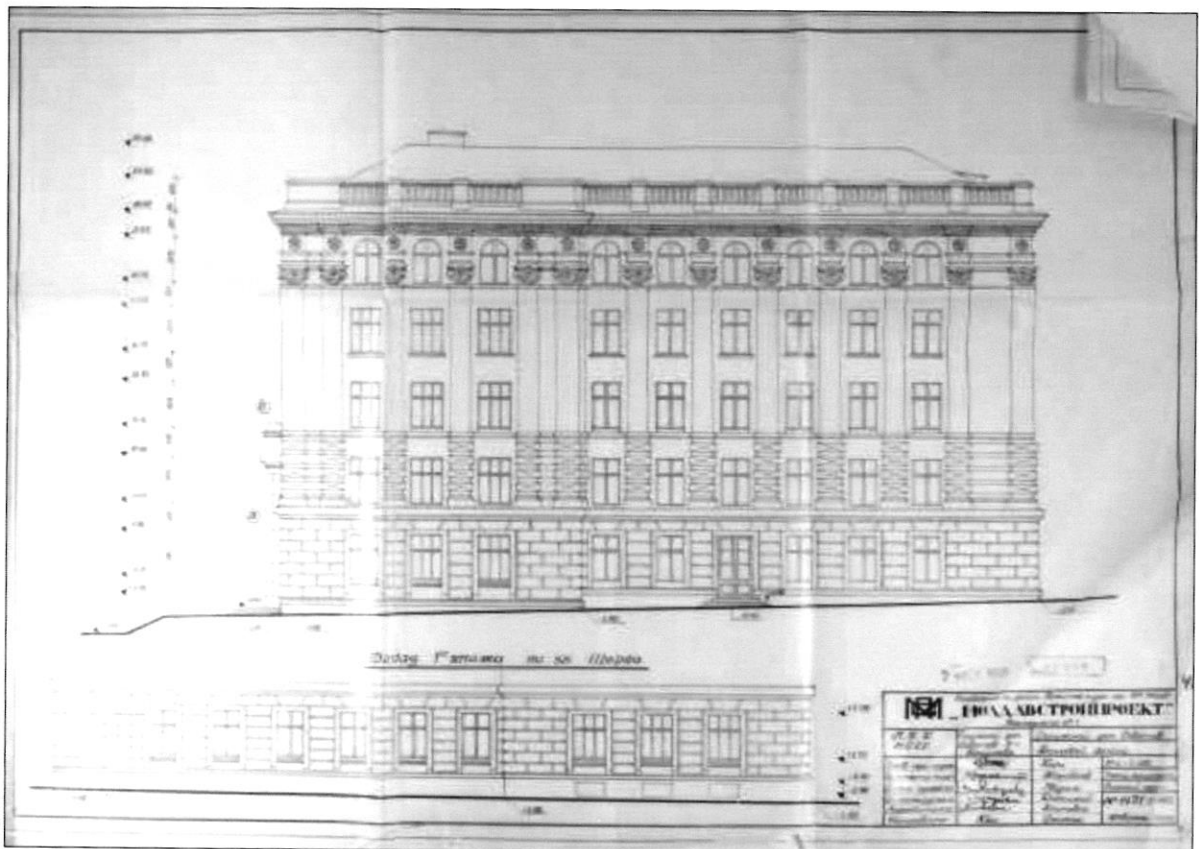
Scara de paradă, detaliu, Agenția Națională a Arhivelor

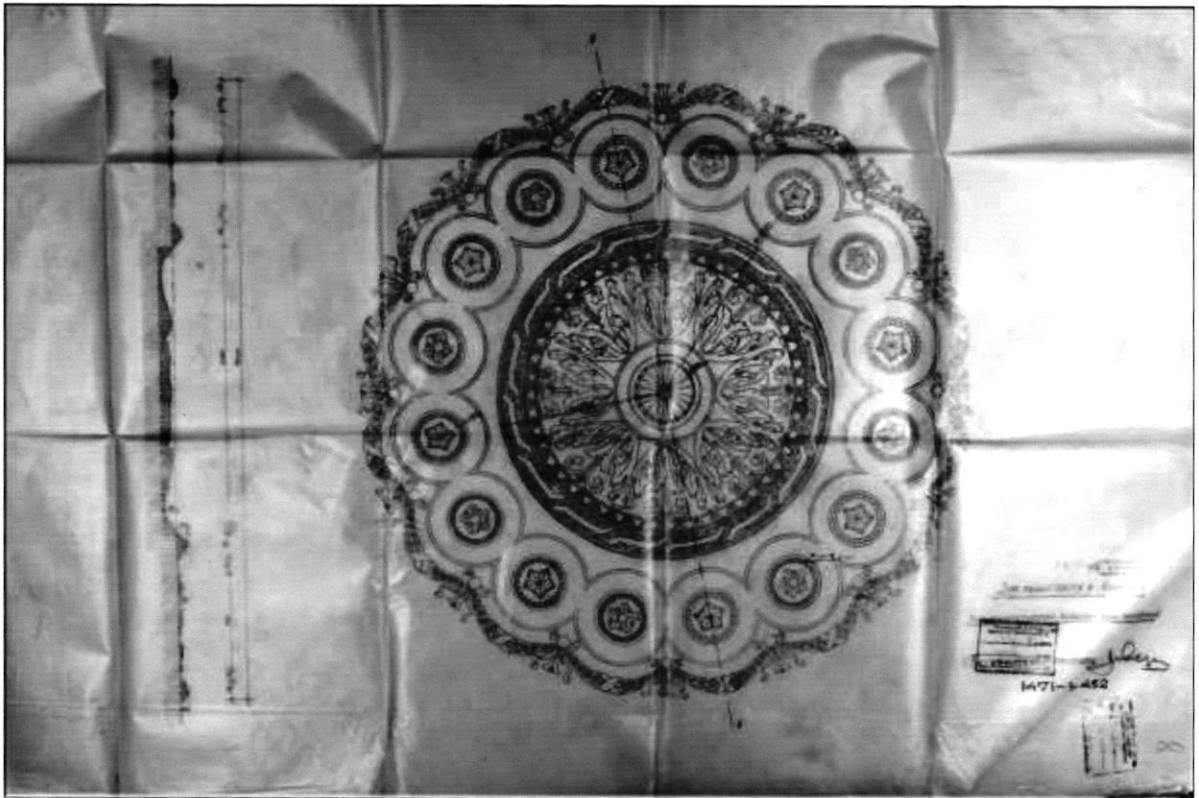
Intrarea principală, martie 1954, Agenția Națională a Arhivelor

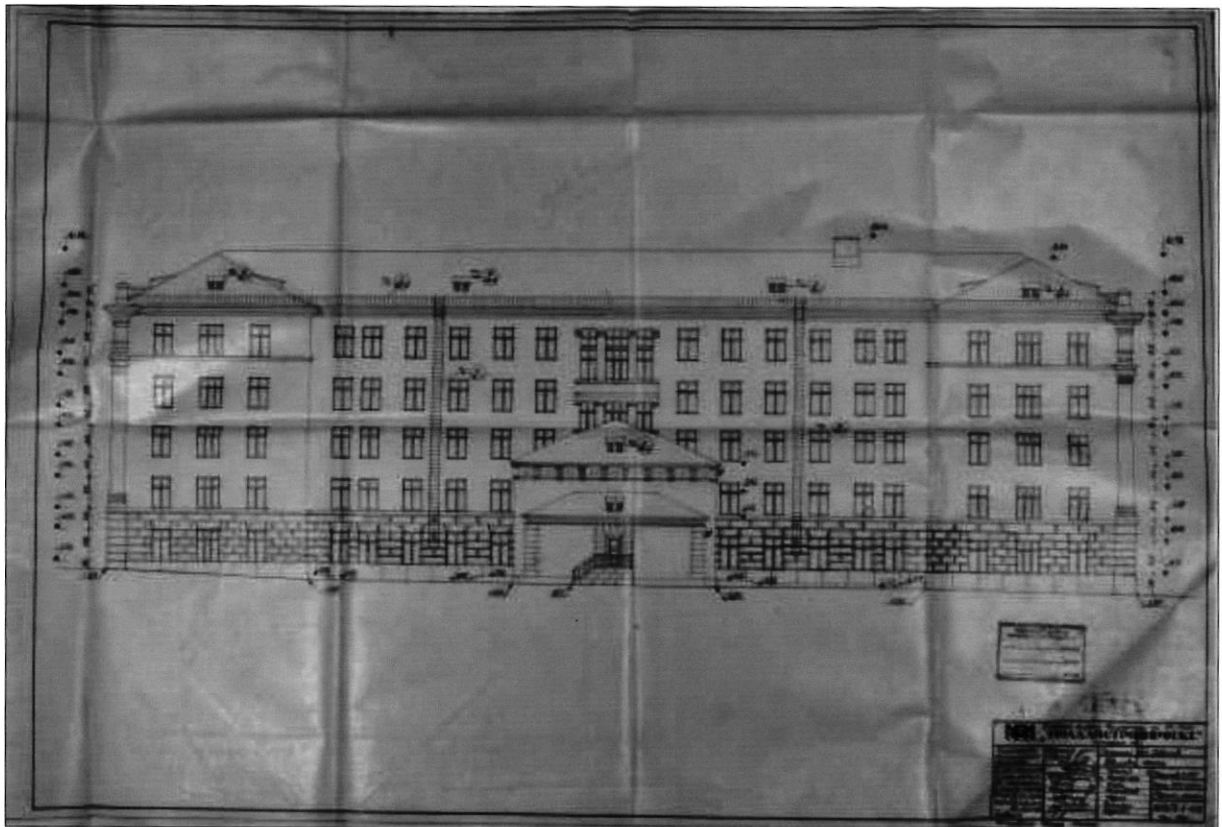
Capitelul pilastrului, Agenția Națională a Arhivelor

Fațada laterală, februarie 1953, Agenția Națională a Arhivelor

Rozeta de tavan a Sălii Mari, Agenția Națională a Arhivelor

Fațada din curte, mai 1952, Agenția Națională a Arhivelor

AȘM, anul 1961, foto Agenția Națională a Arhivelor

AȘM, anul 1984

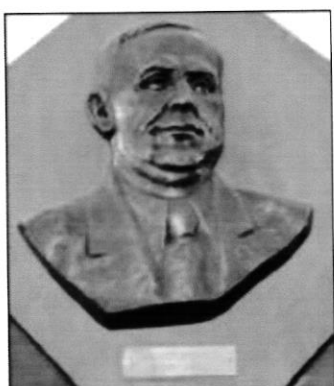
AȘM, perioada sovietică

AȘM, vedere contemporană, anul 2022

**„Fizica” (1982), panou decorativ de ceramică din incinta AȘM,
autori: ceramista Nelli Săjin în colaborare cu Vlad Bolboceanu**

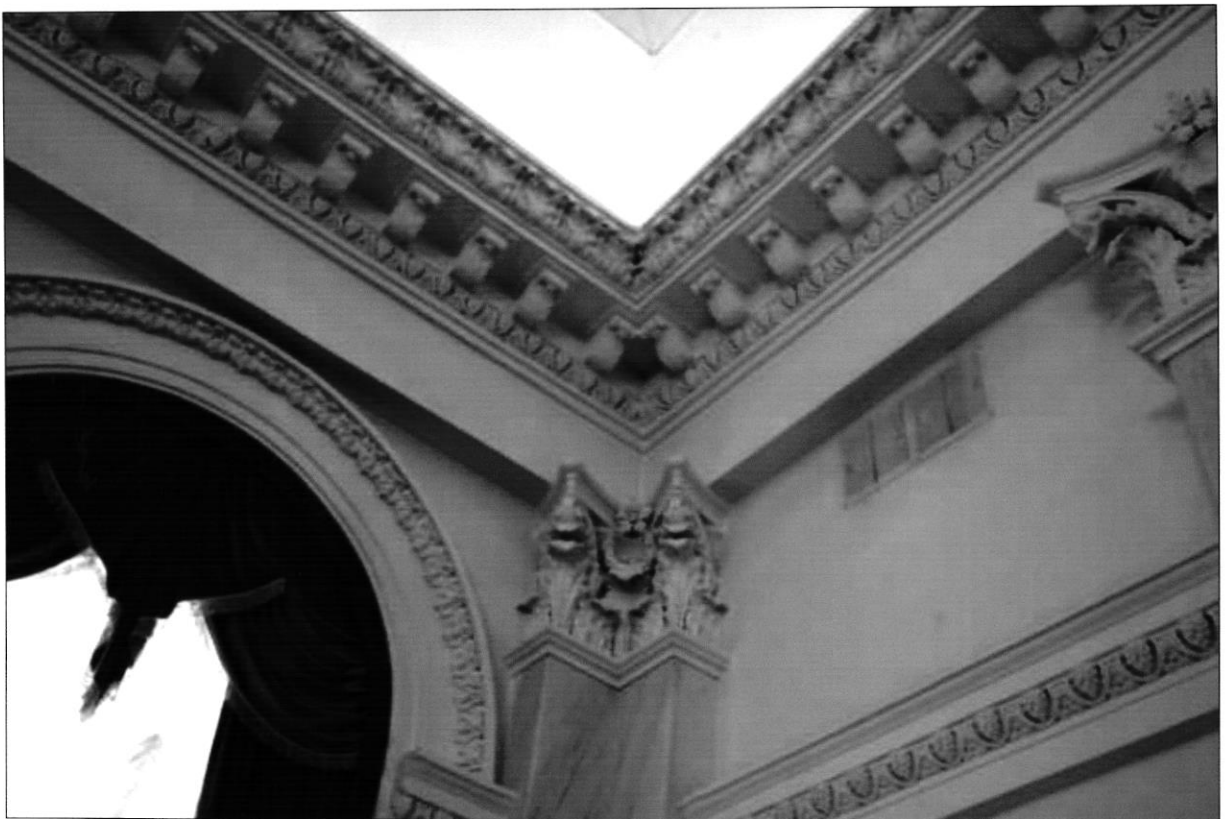

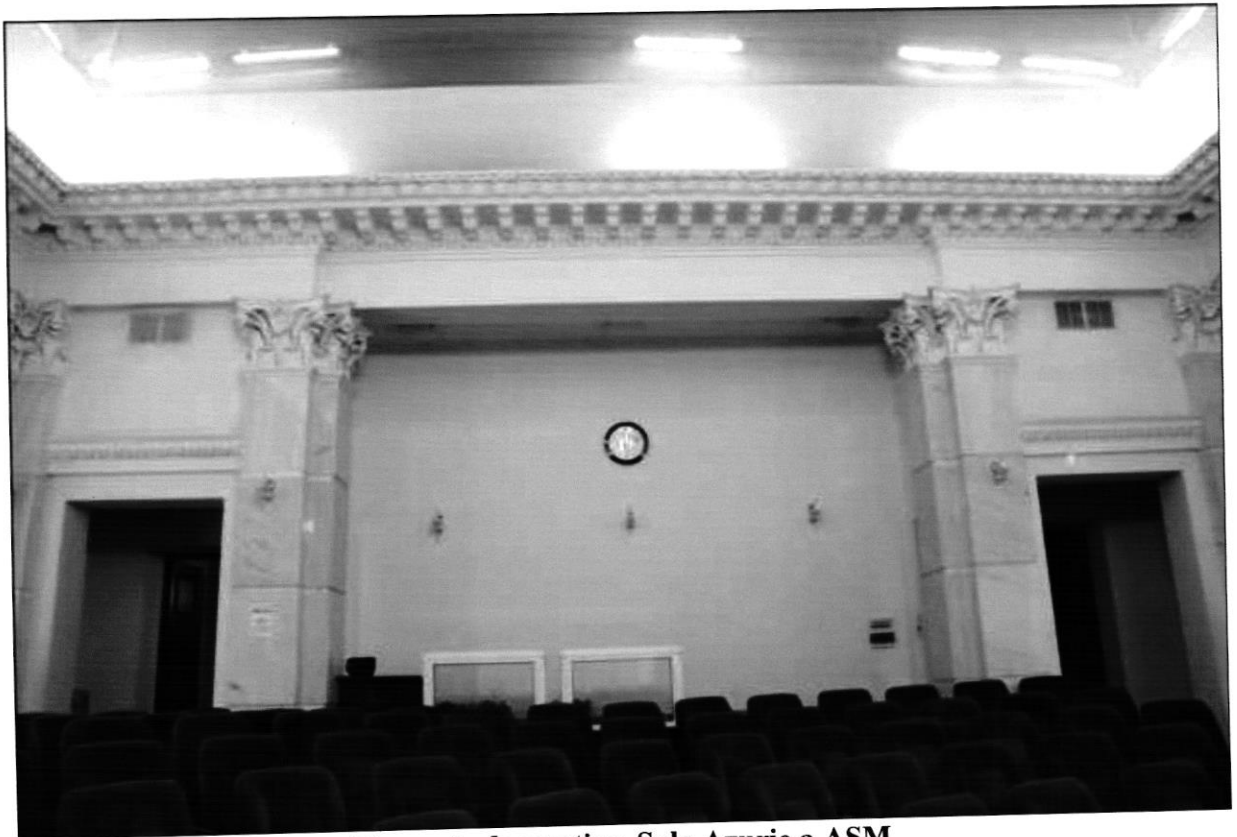
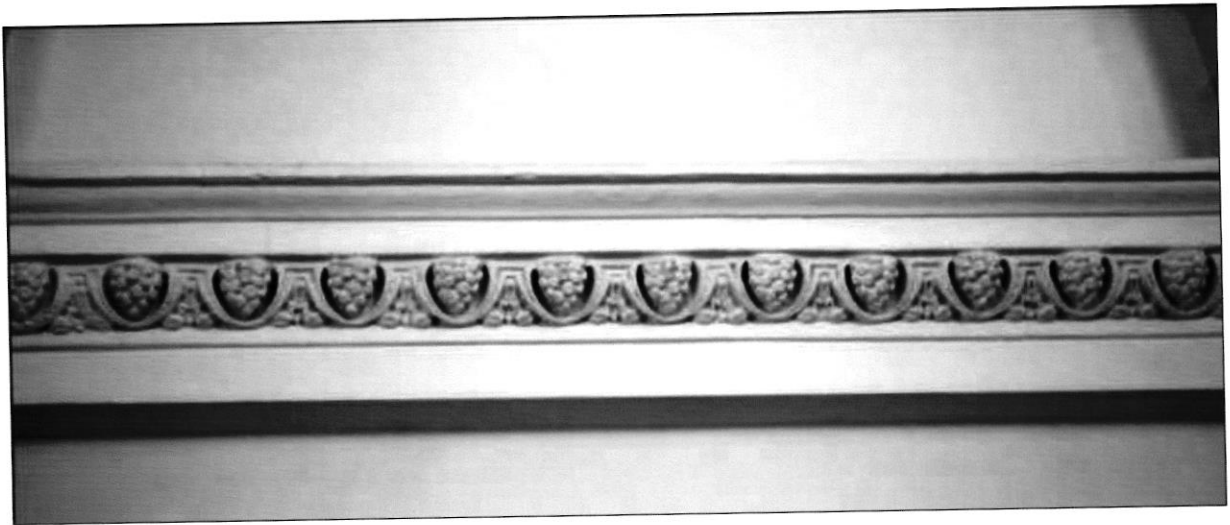
**Sala Mică a AȘM, cu 24 de basoreliefuli ale fondatorilor Academiei de Științe a Moldovei
(11 academicieni și 13 membri corespondenți)**

Sala Azurie a AȘM – sala principală

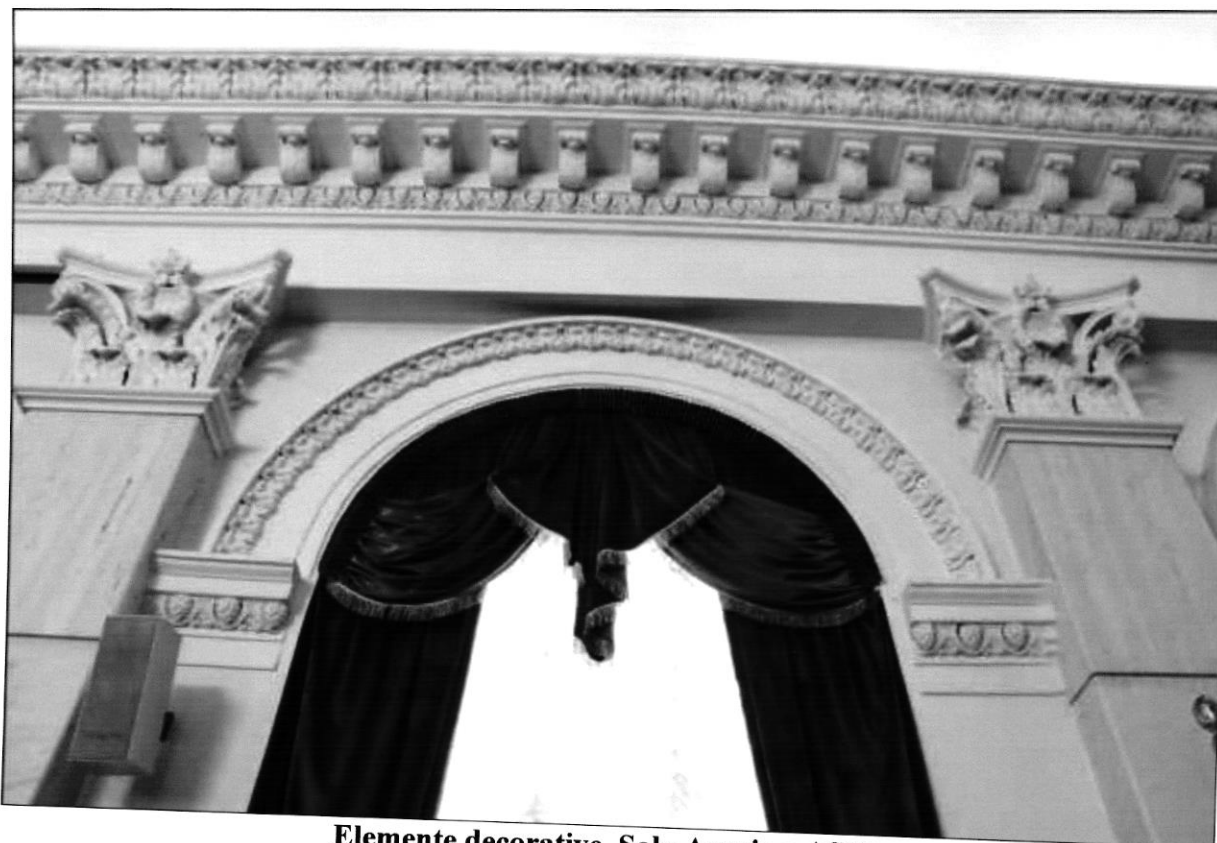

Elemente decorative, Sala Azurie a AŞM

Sala Azurie a AŞM

Elemente decorative, Sala Azurie a AŞM

Elemente decorative, fațada clădirii AȘM

Anul 1955, anul finalizării construcției clădirii, integrat în două medalioane laterale

Brâul moldovenesc ce decorează fațada clădirii pe orizontală

Sigla AȘM, frontonul clădirii

Elemente decorative, fațada clădirii AȘM

Fațada clădirii – basorelieful acad. Iachim GROSUL, primul Președinte al Academiei de Științe între anii 1956 și 1976

AȘM, anul 2021

Accesul principal în clădirea AȘM

Clădirea AȘM în proces de construcție